

254/309

BIBLIOTECA ROMÂNEASCĂ

ENCICLOPEDIA SOCEC

POEZIILE VĂCĂREȘTILOR

CU UN STUDIU ASUPRA POETILOR VĂCĂREȘTI
DE
AL. ODOBESCU

COSTIN-P

NO

2

Biblioteca Culturală (autorii români clasici)

PREȚUL

30

BANI

BIBLIOTECA ROMÂNEASCĂ
ENCICLOPEDICĂ „SOCEC”

No. 2. 257.
1909.

POEZIILE VĂCĂREȘTILOR

CU UN STUDIU ASUPRA POETILOR VĂCĂREȘTI

DE

AL. ODOBESCU

IASI B.C.U. IASI

630809

BUCUREȘTI

Editura Librăriei SOCEC & Co., Societate Anonimă

1908

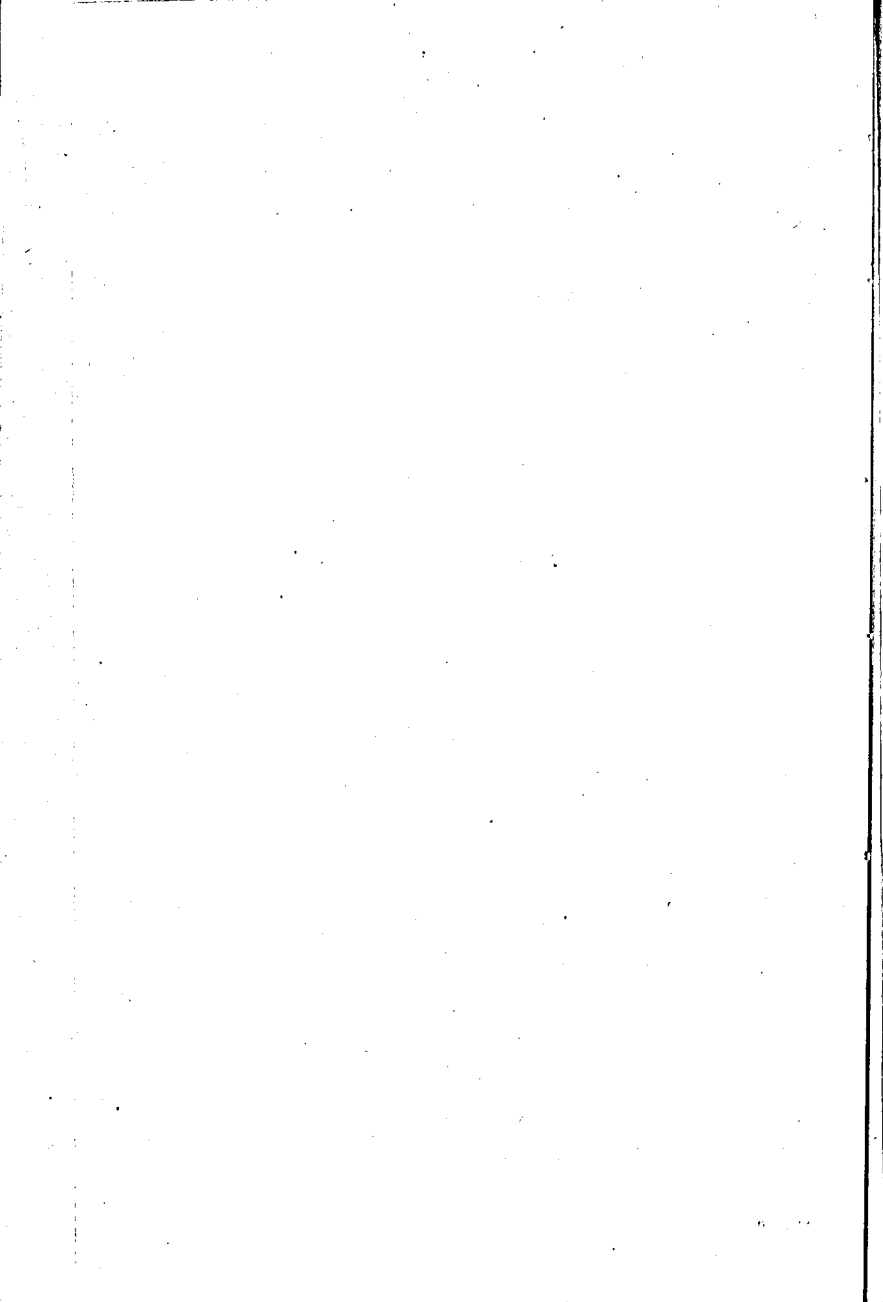
REINREGISTRAT

1940

Biblioteca Universității Iași

254 | 1909

POETII VĂCĂREȘTI

Se zice că pe cînd Radu Negrul Vodă, fugind din Ardeal pentru persecuțiunile Ungurilor catolici, își găsi scăparea pe poalele meridionale ale Carpaților și, scoborînd printre rîpele petroase al Dîmbovicioarei, descălecă și-și așeză scaunul în lunca înverzită ce-i zice *Cîmpulung*, cu dînsul mai mulți soți de arme cavaleri Români, purtînd acvila creștină pe coiful lor de fier, veniră să caute o soartă mai pașnică într'acea nouă patrie, năpustită, în timpii urgisiți ai potoapelor barbare, de colonii, străbunii lor. (Astfel odinioară Teucru, eroul Salaminei, cerca pe luciul mărilor, cu frații săi de vitejie, o patrie mai fericite). Printre tovarășii lui Negru Vodă, se zice că ar fi fost și junele Negoită, domnesc cocon al lui Dan, Voevodul Făgărașului, și nepot de soră al căpeteniei Românilor; acesta întemeie sate și biserici douăsprezece pe malurile Dîm-

boviței coprinse de dînsul; el avu șease fete și doi feciori, Radul și Șerban, cărora le lăsă moștenire, cu numele de Văcărești, scutul părintesc ce purta gravat pe dînsul *Cetatea Făgărașului*, pe care, filfiie o *acvilă albă*, emblemă de imaculată putere, și *prapurul purpuriu*, cu zicerea „Virtus“ scrisă în litere de aur.

De atunci au trecut mulți ani; țara avu și zile de glorie, și grele încercări. Ni se mai spune că într'o vreme, cînd cerul mîniat, se case în pămîntul românesc, toate isvoarele rodirii, cînd foametea cea mai cumplită secera poporul și silea pe plugarul moșnean să-și vînză pentru o fărîmă de pîne, către boierul mai avut, țarina sa strămoșească și chiar libertatea sa de om, un urmaș al coconașului Negoită, Radul comisul, ce-i ziseră în urmă *Bilșug*, vărsă cu o nobilă dărnicie comorile sale, poporului. — „Nimeni să nu se mai vînză „rob de nevoia foametei“, zise el. „Domnul „Dumnezeu a dat bilșug mare comisului Radu. „El nu cere plată! Impărtășiți-vă toți din „roadele muncii sale! Lăudați și preînălțați „din tot sufletul pe părintele ceresc, stăpînul „Radului!“

Aci ne apropiem de timpuri cu amintiri mai precise, mai puțin legendare. La 1554, se născu din neamul Văcăreștilor, un copil căruia și Domnul de atunci, Pătrașcu cel Bun, îi dete ca naș, numele său: acesta fû aga Pătrașcu viteazul care, într'o lungă carieră răsboinică, doborî în bătălii atîtea vrăjmași păgîni cîte zile cu soare sunt într'un an și care, pentru aceia, își închină sabia izbînditoare la toți sfinții zilelor de peste an. De acest Pătrașcu, care la bătrînețe fû Ban al Craiovei și însoți la războaie pe Mihaiu Viteazul, este clădită biserica din căminul Văcăreștilor de lîngă Tîrgoviște; în zilele lui Petru Vodă Cercel, 1584, el fû ispravnic, adică executor la zidirea bisericii domnești din Tîrgoviște, unde i-a și rămas chipul zugrăvit printre ctitori.

Urmașul lui fû Neagoe Spătarul, pe care Șerban Vodă Cantacuzino, îl aveà ca sol al țarei, Baș Capu-Kehaia, la Poartă; la 1685, acest vrednic bărbat murì în Constantinopol cu hainele pecetluite pe dînsul; trupul lui, supus de Turci la această osîndă, fû adus în țară și înmormîntat în tinda mitropoliei dela Tîrgoviște, unde se află piatra sa funerară. Soția lui, mama Necșuța, cunoscută în vre-

mile acelea prin virtuțile ei căsătorești, reinnoi memoria venerată a matroanelor romane. Pe lângă fama sgomotoasă și smăcinată a rășboinicilor și a oamenilor politici, e dulce lucru a-și odihni privirile pe unul din acele blinde tipuri femești de pace și căsnicie!

Fiul acestor venerabili bătrâni jucă un mare rol la curtea activă și fastuoasă a lui Constantin Vodă Brîncoveanu; mai întâiu vâtaf de Copii-din-casă, adică căpetenie a celor 100 de garzi domnești, aleși printre feciorii boierimei, și purtător al steagului domnese în ocaziunile solemne, el este însărcinat la 1688, să cate vad pentru facerea unui pod pe Argeș, ca să treacă oștirile împărătești în contra Austriacilor; la 1695, Septembrie, Constantin Vodă, plecînd întru întîmpinarea Sultanelui, la Dimirikapi, încredințează lui Constantin Stolnicul Cantacuzino și lui Ianake Văcărescu vel agă, toată pedestrima și o seamă de călărime pentru paza Tîrgoviștei a Doamnei și a casei sale; dela 1703 încolo, mai mulți ani d'a rîndul, Ianache Văcărescu fu trimis la Poartă ca să împlinească funcțiunile de Capu-Kehaia, în care tatăl său își găsisse moartea, și apoi e rechemat de mai multe

ori de către Prinț în țară; la 1703 el avu de tovarăș într'această misiune pe stolnicul Toma Cantacuzino; la 1705, pe Drăghici Cîmpineanul, vătaful de Aprozi; la 1706 și 1707, merse singur ca să mijlocească a potoli exigențele nemăsurate de tribut ale Porții. „Aceste adesea schimbări ale boierilor agenți „aveau pricina lor chibzuită“, ne zice Engel ¹⁾, „în cugetele și în intențiunile Brîncoveanului „care se desvăluiră mai târziu, dar pe care „acum voia să le țină ascunse“. Intr'adevăr, spre a nu întărîta și mai tare prepusul bănuitoareii Porți, pe cînd el avea secrete înțelegeri cu Curțile apusane, Prințul se silea neîncetat să asigureze pe Turci de a sa credință, prin desele trimeri a celor mai de aproape și mai intimi ai săi. Dar aceste stratagemе n'avură, precum știm toți, succesul ce aștepta Brîncoveanul dela ele. Increderea sa amăgită într'unii din consilierii săi și mai ales în bătrînul său unchiu, postelnicul Constantin Cantacuzino, aduse peirea, și a lui, și a oamenilor mai din suflet devotați lui. După ce imbrohorul,

¹⁾ *Geschichte der Wallachey* (Istoria Țării-Românești), t. II, p. 364.

sau comisul împărăției asvîrli vîlul de mazilie pe capul Brîncoveanului și-l strămută, cu toată familia, într'acea groaznică *Furnettă*, cea mai înfiorătoare din vizuinile *Jedi-Kulei* (Șapte-turnuri), acel funcționar otoman rămase în țara Românească, „mai ales pentru ca să vînză „starăa nemișcătoare a Brîncovenilor, iar pe „cea mișcătoare, consistînd în bani, giuvaieruri „și blăni scumpe, din care unele erau și dăruite de Petru cel Mare al Rusiei, să o inventorieze și să o trimită la Constantinopol, „împreună cu vistierul Brîncoveanului, Ianake Văcărescu ¹⁾“. Cînd apoi, la August în 15, anul 1716, se petrecu la palatul de pe mare; Géli-Kiosk, dinaintea ochilor sultanului Achmed II, acea înfiorătoare scenă a uciderii Brîncovenilor, jertfa începù cu moartea lui Ianake Văcărescu. Capul lui căzù cel dintăiu, ca spre pedeapsă pentru dreapta credință ce păstrase către nenorocitul său Domn; tinerii prinți cîteși patru, și apoi și tatăl lor, pieriră unul după altul supt sabia gealatului. Curajul ce arătase nevinovatul slujbaș la o așa nelegiuită osîndă, îndemnă pe Domnitor să rabde cu

¹⁾ *Engel*, Ibidem, t. II, p. 367.

tărie acea cruntă expiațiune a vanităților sale.

Cu martiriul lui Ianake Văcărescu nu se stinse posteritatea lui; dar însă, aci ne vine o îndoială din care numai documente vechi ce nu ne sînt cunoscute ar putea să ne scoată. Fotino zice că împreună cu Constantin Vodă Brîncoveanul a pierit ucis și *clucerul Ianake Văcărescu, ginerele lui*¹⁾ și ni s'a spus că fiica Brîncoveanului, pe care ar fi ținut-o acesta de soție, ar fi fost domnița Stanca. Știm însă că această domniță, cea mai mare din fetele lui Constantin Vodă, a luat de bărbat, la 1691, pe beizadea Radul, coconul lui Iliăș Vodă și că, pe la mijlocul postului mare, din anul 1714, ea a murit avînd triste presimțiri despre restriștea apropiată a tatălui său; știm asemenea cari au fost soții celorlalte șease fete ale Brîncoveanului, și nici Carra²⁾ nici Cantemir³⁾, nu pomenesc despre

¹⁾ D. Fotino. Istoria generală a Daciei, tr. de G. Sion, t. II, p. 144.

²⁾ Carra. Istor. Mold. și Român., tradusă românește, pag. 109.

³⁾ Cantemir, Histoire de l'Empire Othoman, traduction de Mr. de Jonquierres, t. IV. p. 115.

vreuna care să fi avut de bărbat pe Ianake Văcărescu.

Orcum va fi, ramura acestuia s'a perpetuat prin patru fii și anume: Constantin, Barbu, Radu și Ștefan. Despre cel dintăiu se știe că a dăruit moșia, pe care Nicolae Vodă Mavrocordat a clădit mănăstirea Văcărești, la 1726; al doilea și al treilea au trecut cu distincțiune prin slujbele țării, fără a fi lăsat o memorie strălucită. Onoarea de a ilustra familia prin oameni demni de lauda națiunii, fu rezervată posterității fratelui al patrulea. Ștefan el însuși, învățat în literale elene și mai ales în pravilele împărătești, dat, și prin experiență, și printr'o minte dreaptă și sănătoasă, cu daraverile judecătorești, fu mai întâiu vornic de Tîrgoviște, apoi spătar mare și în tot timpul, oracolul legislativ al epocii sale; până mai dăunăzi, urmașii lui au păstrat niște notiți sumare despre unele procese cărora le dase el hotărîri, minunate prin ecuitatea principiilor și lămurirea ideilor cuprinse în ele. În gradul de onoare în care trăia, Ștefan Văcărescu însă nu era fericit, văzînd că din cîți copii năștea frumoasa sa soție,

Catinca Doné, nici unul nu rămînea în viață ca să moștenească averea, numele și înaltele lui simțiri. Dorința acestor părinți de a căpăta un fiu se îndeplinește printr'o icoană a Sf. Stelian, unde acel ocrotitor al nașterilor și al pruncilor e înfățișat avînd la poale-i, de două laturi îngenunchiați, pe vornicul Ștefan Văcărescu și pe soția lui. Era în obiceiurile vechi ale cultului nostru d'a închină la sfinți și la moaștele lor, asemenea icoane zugrăvite sau chiar și chipuri modelate, reprezentînd obiecte ce voiau credincioșii să dobîndească dela cereștii lor patroni; astfel toate icoanele vestite din țară și toate raclele de sfinți ce posedă cîte o colecțiune de brațe, picioare, ochi, mîni și chiar prunci lucrați în aur, în argint, în sidéf, sau în alte materii și dedicate toate de pătimași sau de rugători.

Pietoasa reclamă a lui Ștefan nu rămase fără răsplată, căci, pe la 1740, i se născu un fiu căruia îi era dat de soartă a întrece în merite pe toți străbunii săi și a lăsa numele său laudat viitorimei; acesta fû Ienăkiță Văcărescu, botezat cu numele moșului său.

El însuși, într'un minut de melancolică flozofie, astfel spune despre nașterea sa ¹⁾:

«În zilele acestui fericit împărat (Sultan Mahmud I, 1730—1754) am văzut și eu lumina lumii acesteia, plină de amar chiar la fericirile ei și plină de nestatornicie chiar la cele ce se pot socoti mai statornice».

Educațiunea lui fù dela început prea îngrijită. Neofit cel bătrîn Kavsocalivitul îl inițiã la tezaurele limbei, retoricei și istoriei elene; un german, anume Weber, îi explicã regulele limbei latine; alți profesori îl învățară italie-nește, franțuzește, și hogii turci îl familiarizã cu limba și literatura otomanã, pe care în urmă le cunoștea foarte bine. De tînãr încã el fù nevoit sã se dedea cu necazurile și sã și formeze un suflet tare și răbdãtor, spre a nu fi sdrobit și nimicuit, ca cei mai mulți, în necurmatele smãcinãri ce turburau epoca de anarhie și de nelegiuiri în care soarta îl menise sã trăiascã. Sufletele mari se plãmãdesc în valurile restrîștei.

Pe la 1755, ferosul Constantin Gehan Racovițã Voevod, neputînd suferi spiritul stãruitor de naționalitate ce mîna pe unii din

¹⁾ În scrierea intitulatã: *Istoria Impãrațiilor Otomani etc...* scrisã de d. *Ianake Vãcãrescul*, etc...

boieri și mai ales pe Văcărești, în purtarea lor, când țara întreagă tresărea supt asprul lui jug, cugetă să se scape de aceștia și exilă pe Ștefan și pe fratele său Barbu, la insula Cipru; dar, în domnia următoare, acești doi boieri își revăzură patria și, la 1760, supt Scarlat Vodă Ghica, Ștefan Văcărescu era spătar mare, în vremea ce fiul său, încă de tot june și de atunci cămăraș, servea ca ispravnic sau purtător de seamă la clădirea mănăstirii Sîntului Spiridon cel nou, de pe ulița Șerban-Vodă; într'acea biserică, întemeiată de Ghiculești, până a nu se dărîma cea veche, ca să se clădească de pe planul fantastic, ce-i dă astăzi înfățișarea unui templu de cofetărie, se vede, pe pereți, portretul lui Ienăkiță Văcărescu; din norocire d. Ioan Văcărescu avu de timpuriu fericita idee de a pune să-l decopieze și, după acea copie, putem citi azi în trăsurile feței lui Ienăkiță, toate înaltele calități și toate slăbiciunile caracterului său¹⁾.

¹⁾ Or'ce Român trebuie să privească cu mîhnire pierderea stilului de arhitectură bizantină naționalizat la noi, și destrucțiunea vechilor portreturi și inscripțiuni, ce se fac pe toată ziua cu reclădirea bisericilor. Trebuie

O față prelungă și cam palidă, cu fruntea lată, un nas drept și regulat, cu nările foarte largi, o gură zîmbitoare ale cărei buze voluptoase abia le ascunde o mustață subțire, ochi căprui cu o căutătură plină de dulceață și de fineță, în sfîrșit o barbă castanie rară și transparentă ce-i filfiie ușor pe piept: iată trăsurile acelei figuri ce insuflă îndată un simpatie respect și pe care o susține cu oareșice mîndrie, portul drept al trupului și *gugiumanul* de samur, așezat cu semeție pe cap. Costumul lui, imitat de pe hainele sale favorite, e compus într'acel portret, de un *anteriu* de *sevaiu* roz-gălbui sau *chamois* și încins la brîu cu un *giar*, din care ese *hangerul* cu mîner de smalț albastru și de pietre scumpe; pe d'asupra poartă un *contoș* de culoarea verde deschisă a *iezmului* (iasp alb), imblănit cu samuri. În mînă el ține un sul de hîrtii desfășurate pe care se citește acele cuvinte memorabile ale sale, acel testament în versuri,

.....

să lăudăm și să recomandăm tutulor spre imitațiune chipul inteligent cu care d-nii Crețulești, în restaurarea bisericii d-lor, au păstrat cu pietate în interior stilul vechin și portretele ctitoricești.

cel mai nobil legat ce putea lăsa un om de
geniu posterității sale:

«Urmașilor mei Văcărești,
Las vouă moștenire,
Creșterea limbei românești
Ș'a patriei cinstire!»

Dacă dintr'aceste două mărețe îndatoriri puse asupra viitorimii, creșterea limbei românești era însuflată lui Ienăkiță de geniul său propriu, cinstirea patriei totuș o moștenise și el dela străbuni, dela tatăl său, carele și dînsul murî jertfă a credinței sale către țară. Această moarte e o tragedie întunecoasă, demnă de mîrșava viclenie a Fanariotilor; într'adevăr, la 1763, Constantin Gehan Racoviță se întoarse pe tronul Țării Românești și hotărî ca cel puțin, de rîndul acesta, să se scape de Văcărești mai cu siguranță decît cu exilul; puse într'ascuns de otrăvi pe Ștefan și pe Barbu, pe cînd ei se aflau în via lor dela valea Orlii în Săcuieni. Becerul, adică bucătarul domnesc, care urzi această cumplită uneltire, străbun, zice-se, al unuia din oamenii politici și literați dela noi, priimi o răsplată providențială; nou Vatel istoric, el nu se ucise ca vestitul bucătar al lui Lu-

dovic al XIV-lea, în desperare pentru întârzierea peștelui la masa regală, ci într'o zi, cînd se ducea cu castronul de ciorbă în mîni ca să-l pună pe masa domnească, bolta clopotniței se scufundă asupra-i și-l sdrobi supt dărîmăturile ei. Poporul superstițios văzù într'aceasta întîmplare o pedeapsă cerească pentru crima săvîrșită de dînsul cu otrăvirea boerilor Văcăreștilor, și, în neîndurata lui mînie, îi blestemă neamul.

După o așa groaznică pierdere a părintelui său, Iănăchiță Văcărescu se duse să caute în Constantinopol, sau răsbunare, sau mîngîiere; dar în puțin timp, după vreo unsprezece luni de domnie, Constantin Racoviță murì pe tron, victimă a patimei sale pentru melisă, și băuturile spirtoase. Junele Văcărescul, al cărui spirit activ și setos de cunoștințe, știa să tragă un folos din toate, profită de petrecerea sa în Constantinopol, și, legîndu-se în prietenie cu Halil Hamid, om foarte învățat și scriitor (*kiatib*) la *kalemul* (secretarul) divanului împărătesc, atașat pe lîngă Capi-Kehaielile țării noastre, învătă dela dînsul teoria gramaticală a limbei turcești ce se zice *sarfu*; peste trei ani însă, la 1767, Alexandru Scarlat

Vodă Ghica îl chiamă la înalte drăgătorii, încredințându-i visteria. Când dar, prin conglăsuirea Pîrvului Cantacuzino ce era spătar și visa să dobîndească domnia Țării, prin Ruși, o mică companie de volintiri Kazaci, sub ordinile unui polcovnic Rus, Nazarie Karamzin, calcă Bucureștii (7 Octomvrie, 1769), prinse pe prințul Grigorie III Ghica, frate și urmaș al lui Alexandru și-l trâmise prizonier la Petersburg,—boierii Țării, adunați la un loc cu mitropolitul Grigorie, se chibzuiră a trimite o deputațiune de doi dintre dînșii la Feldmareșalul Ruseșc Rumianțoff, ce se afla la Laticiof, pentru ca să ceară oaste de paza Țării, și acești deputați, aleși prin influența Pîrvului Cantacuzino, fură fratele său Mihail, fostul vistier și Ienăchiță Văcărescu, vistierul actual, dintr'a cărui prietenie Pîrvul socotea să tragă profit.

Puțina înclinare a autorului către Rusia și neîncrederea sa în fanfaronadele și în proiectele de neîndoioasă biruință cu care Rușii au trîmbițat mai adesea sosirea lor în Principate, se învederează pretutindeni în spusele și în faptele lui Iănăchiță. Iată cu ce fină ironie de-

scrie el impresiunea amăgitoare produsă în țară de începutul expedițiunii Rușilor dela 1769¹⁾:

„Toți creștinii ce n’au chibzuit cele de pe urmă, și care nu erau adăpați de știința polițestilor ocîrmuiri, socotea că Rusia o să ridice din lume sau cel puțin din Europa, toată stăpînirea turcească; unii, pentru rîvna legii, alții pentru pofta slavei și alții pentru iubirea hrăpirii, se făcură ostași ruși și cei mai mulți și fără comandir; alții iarăși de frica Turcilor, fiindu-le credincioși, fugea de dinșii să nu piară.“

La Buzău, solii se întîlnesc cu colonelul Nazarie care-i vestește că oaste multă rusească îi sosește în urmă și îndeamnă pe boieri a trămite la Petersburg deputați, cari să ducă plîngerile Țării în contra Porții și să ceară Impăratului privilegiul d’a fi Prințepatele închinăte Rusiei. Văcărescu pare a fi foarte puțin domirit de făgăduielile Cazacului; și, cugetînd a scăpa din această cursă, el însuși, în taină de soții săi, se propune lui Nazarie ca să meargă să adune în București pe boierii fugiți cu familiile lor la satul Cereășul din plaiul Săcuieni; îndată ce se vede acolo, el își ia soția, fiică a tergimanului (translator)

¹⁾ Istoria Imperiului Otoman, p. 157.

Iacovache Rizu, și pe mamă-sa, și trece în pripă la Brașov prin lazaretul Buzăului.

Cît ținū astă dată ocuparea Țării de Muscali, adică până la 1774, Ienăchiță petrecu tot prin străinătate; chiebat într'un rînd, 1770, de Vizirul Muhsur-Oglu la Craiova, unde Turcii se încercaseră să așeze Domn pe Manole Roset, el merge acolo cu unchiul său Radul spătarul și cu alți douăzeci de boieri, intrînd în țară prin plaiul Vîlcanului; dar fură toți siliți îndată a se întoarce la Brașov. Mai tîrziu, cînd prin mezierea Austriei, puterile luptătoare începū a înclina spre pace, dragomanul Porții Iacovache Rizu îndeamnă pe vizir să cheme la Focșani, unde e a se face congresul; pe ginerele său Iănăchiță Văcărescu, care cunoștea afund toate interesele Țării; acesta, deși avea cu dînsul pașaport austriac, e oprit optsprezece zile în corturile din tabăra rusească, expus la arșița soarelui și la temerea exilului; până cînd se hotărăște a scrie Feldmareșalului Rumiantoff.

Această scrisoare atingînd amorul propriu al mareșalului, avu cel mai fericit efect; Văcărescu fū îndată liberat și însoți pe solii turcești; dar congresul se sparse într'ast rînd

fără succes, precum în urmă și cel ce sta să se facă în Curtea domnească dela București. Văcărescu într'ast timp merse la Șumla unde prezentă vizirului un *mahzar*, (jalbă, petițiune) din partea boierilor români emigrați la Brașov; la urmă, purcegînd din Șumla și trecînd pe la Rusciuk, Nicopole, Vidin și Mehadia, se întoarse iarăși în Cronstadt. Aci el avu pentru întâia oară prilejul de a vedea și a fi prețuit de împăratul Ioseph II, acel autocrat amic al ideilor liberale și singurul dintre austriaci, protector al națiunii române. Povestirea ce face Iănăchiță despre acea vizită e mult prea interesantă ca să o trecem cu tăcere¹⁾:

Intr'acest an, la 1773, Mai, Impăratul Romanilor, Iosif II, vrînd ca să meargă în Galiția și Lodomeria, în țările ce dobîndise atunci, trecînd prin hotarele Ardealului, au venit și la Brașov unde au șezut și trei zile și ne-au făcut nouă boierilor Români ce eram musafiri-acoalea, multă cîinste, căci, cum a sosit la conacul unde era gătit, de loc au trămis pe doctorul Impărăției sale, la noi unde eram adunați toți, la gazdă la mine și ne-au zis că, măcar că Impăratul cearcă întristare pentru noi, căci sîntem înstrăinați de patrie, dar are părere bună, căci ne aflăm adăpostindu-ne în țara Impărăției sale și poștește ca

¹⁾ Ist. Imp. Otom. p. 181—184.

a douazi, la 10 ceasuri nemțești, să ne dea audiență. Deci, după ce am făcut mulțămita către doctor, a doua zi am mers toți înaintea Impăratului. Eu am făcut dragomanlık boierilor în limba talienească și am fost primiți cu atila libov (drăgostē) și cinste încît, după ce ne-au întrebat și de sintem mulțumiți de ghegeneralul cetății și de chivernisitorii locului și i-am arătat adevărul, s'au întors și au mulțumit ghegeneralului însuși pentru noi; Auholtz se numea ghegeneralul acesta care a și lăcrimat de bucurie atunci; cu toate acestea a dat poruncă ca ver'ce pricină vor avea Românii noștri între dînșii, să nu fie volnic a-i judeca cineva, fără decît noi între noi să-i judecăm, încă și Ardealenii, atît parte ostășească cît și politicăască, de va avea pricină cu un Român iarăși la noi să vie să-și caute judecata. După aceasta, ne-au chemat ca să mergem într'acea seară la casa ghegeneralului dinpreună cu familiile noastre, unde au poruncit să se facă *Assemblée*. Deci seara ne-am adunat toți acolo cu jupînesele noastre și, viind și Impăratul la opt ceasuri nemțești, intrînd în casă, m'au întîmpinat lîngă ușă pe mine și mi-au zis! — Senior Văcărescule, (căci îmi aflase numele dela audiență), te postesc și te pui în osteneală ca să-mi faci astăseară-tergimanlık. — Indată eu închinîndu-mă i am răspuns că aceasta este cea mai fericită noapte ce am întîmpinat de cînd m'am născut, și așa, luîndu-l de subțioară din stînga, m'am aflat într'această slujbă și cinste, pînă la un ceas după douăsprezece, nelăsînd nici un boier și nici o jupîneasă ca să nu facă vreo întrebare sau vorbă sau mîngiere pînă cînd, vrînd să meargă la gazdă, ne-au chemat ca să mergem a douazi afară din cetate la loagăr, unde are însuși să facă exercițiu ostașilor ce era acolo. Deci mergînd după ce au făcut iarăș multe vorbe de mîngiere, și așa au slobozit a merge

la gazdele noastre, și împăratul au purces în țara Leșească“.

Cu toate aceste împărătești mîngîieri, boierii români suferiau cu anevoință exilul, și Văcărescu ne spune cu ce nespūsă bucurie primiră ei, la Septemvrie, 1774, vestea cum că pacea s'a încheiat la 4 Iulie, în Kainargi, și că s'a numit Domn al țării Alexandru Ipsilant, tergimanul divanului Porții. Boierii din Brașov fură chemați îndărăt și lenăchiță trecu îndată, pentru a treia oară în viața sa, la Tarigrad, spre a se înturna cu noul Domn la București.

Acî începù un nou period în existența acestui om eminent, period de activitate, de producțiune, în care inteligența sa vie și spiritoare se desvoltă prin fapte și prin scrieri, se răspîndi, în cursul unei domnii mai pașnice și mai luminate, asupra administrațiunii, a leginirilor și a culturii morale a Țării. Numit, pentru a treia oară, vistier și apoi la 1780, spătar, el se ocupă, în parte, a regula seama acestor dregătorii și, în general, a da puternicul său ajutor domnitorului, în toate reformele ce se silea a face. Alexandru Vodă Ipsilant nu era un om de rînd.

Carra care critică tot în Țară și mai ales pe Greci, nu se poate opri de a zice¹⁾:

„Ceiace deosebește pe Alexandru Ipsilant, prințul Țării Românești, e protecțiunea ce dă artelor și dorința ce are de a avea o condică de legi particulară pentru divanul său și pentru administratorii de districte; el a tras pentru aceasta în țară-i și cîțiva oameni învățați, pe cari i-a însărcinat a întocmi acea condică“.

Printre oamenii chemați a conlucra la acea operă, care fuse *Pravilniceasca Condică a Domnului Alexandru Ioan Ipsilant Voevod*, cea dintăi schiță de condică civilă promulgată oficial în Principatul României, Ienăchiță Văcărescu fû unul din cei mai de frunte; osebit de orînduielile așternute într'acea pravilă, după povețile experienței sale, toată redacțiunea română și mai ales a hrisovului ce servă de preliminar legilor, este curat a sa.

Stilul și cugetările acestei precuvîntări sînt după spusa unor legiști, mai presus decît chiar coprinsul Pravilei lui Ipsilant, care are mai mult meritul de a fi cel dintăiu pas al codificării noastre, azi încă așa de imperfectă. Valoarea lucrărilor e însă proporționată și

¹⁾ Carra. Istor. Moldovei și Romîniei, trad. român. p. 149.

după mijlocul în care sunt executate: importanța lor crește când concepțiunea le e spontană și nepregătită de alte încercări anterioare.

Intr'adevăr, Iănăkiță Văcărescu avea toate calitățile unui adânc diplomat; învățat, fin și elocuent, el știa să fie în tot felul amabil. Viața sa privată ne-o dovedește și, fără de-a arunca vreun prepus asupra fericirii casnice a celor trei soții succesive ale sale, ni s'a spus că adesea inima lui fluturistică se simțea rănită de amoruri ilicite; atunci imaginațiunea lui poetică se aprindea și, înstrunînd coarde românești pe lira lui Anacreon sau pe a lui Catul, el își descria patima printr'o glumeață alegorie, precum:

«Intr'un copaciu zariflor
Un șoim prins în lățișor,
Strigă amar, ciripind,
Norocul său belstemînd:
— Multe paseri am vînat
Și-mi ziceau *Șoim minunat!*
Iar aici laț fiind întins,
Cum am dat, pe loc m'am prins,
De inimă, ... nu de cap!..
N'am nădejde să mai scap!»

sau printr'o veselă comparațiune, zicînd iubitei sale:

«Tu ești pușor canar !
 Nu te hrănești cu zahar,
 Nici măcar cu cînepioară ;
 Ci hrăpești o inimioară
 Ce-ai făcut-o jertfă ție !...
 Ce-ai cu ea de gînd, nu știe !»

Apoi, altă dată, unei neînduplecate care rămînea nesimțitoare la rugăciunile și la suferințele sale, poetul, vrînd să-i arate și reprobarea lumii și disperarea lui, îi zicea :

«D'a-avea milostivire, Nu-i lucru peste fire, Și coi ce au simțire Nu pot tăgădui.	«dar firea arătată D'a fi ne'nduplecată, De obște-i desfăimată. N'am ce povățui» ¹⁾ .
---	---

Alteori, amantul gelos dar prevăzător, el își exprimă sfiștea nehotărîre printr'aceste grațioase terțete, a căror corecțiune și eleganță va rămînea în veci grea de imitat :

«Intr'o grădină,
 Lîng'o tulpină,
 Zării o floare ca o lumină.

«S'o tai se strică !
 S'o las mi-e frică
 Că vine altul și mi-o ridică !»

¹⁾ Aceste versuri sînt dintre exemplele date de autor în gramatică sa.

Două strofe de o formă simplă și grațioasă, și apoi și duioasa elegie *Amărîta Turturca* ¹⁾, pe care poezia poporană de mult a cuprins-o în întinsul său domen, destăinuiesc simțimintele de adîncă durere ce se revărsară în inima lui Iănăkiță, după morțile repezi și succesive ale soțiilor sale dintăi.

Negreșit că toate aceste mici floricele poetice au fost scrise în cîte un repede moment de inspirațiune și că într'insele nu trebuie să căutăm silințele unui poet cu cuget de autor. Pentru Iănăkiță Văcărescu, muza era fecioara ce-i procura un minut de plăcere; omul politic, omul serios avea mai grave ocupațiuni.

Spătar, în al doilea rînd supt Nicolae Vodă Caragea, el gătește Turcilor un pod pe Dunăre la Brăila și le adună zaherea la Silistra; dar peste un an, 1783, August, vine domn Mihail Suțu și, la 2 Iunie, 1784, acesta îl face vistier pentru a cincea oară și atunci încă el pregătește proviziuni și face un pod la Silistra pentru oastea otomană ce avea să înceapă războiul cu Austria.

¹⁾ Vezi Poezii, pag. 63.

La 1786, Poarta, după un capriciu a lui Capudan-pașa, întrerupe șirul prinților aleși din Fanar și trimite Domn Țării Românești pe un tălmăciu ce fusese simplu pescar în insula Paros, Nicolae Mavrogheni. Această înfracțiune la regulile urmate acum de șaptezeci de ani, produce o mare indignațiune printre boierii români și, cu toate că Ienake Văcărescu e numit îndată (1787, Ianuarie), din vistier, dvornic, el însă nu poate suferi pe acest „om prost și la fire și la gândire și la simțire“¹⁾. Ura lui e așa de neîmpăcată încât când, în memorialul său, vine vremea ca să vorbească despre dînsul, el începe spunînd²⁾:

«Mavrogheni sosind în țară dete pricină tuturor a rămînea încremeniți după ce l-au văzut *ektrom* sau *poznă* a țarei asemenea. Ce să povestesc cu faptele și lucrările acestuia? fiindu-mi și rușine să le iau în condeiu; de aceia și le las la cei ce scriu analele Domnilor ca să facă această osteneală după datoria la care s'au supus».

Cu toate acestea, el urmează a povesti întâmplările războiului în care întreprinzătorul Mavrogheni își are și el un loc însemnat, dar

¹⁾ Istor. Imp. Otom. p. 227.

²⁾ Idem.

nu încetează a-i critica faptele și a plînge relele ce el a adus peste Țară¹⁾:

«In multe rînduri i-am arătat aceste stricăciuni ce le pricinuia și la devlet și la țară; dar cui să zic?»

Desgustul și mînia Văcărescului ajung pînă la desperare.

Dar să întrerupem cursul acestor nevoi politice, care vor arunca viața sa într'o nouă fază de turburări, și să ne oprim în anul 1787, la tipărirea unei scrieri însemnate a lui. La acest an a ieșit de supt tipar cartea intitulată:

„Observații sau băgări de seamă asupra regulilor și orînduielilor Gramaticii Românești, adunate și alcătuite acum întîiu de dumnealui Ianake Văcărescul, cel de acum dikeofilax bisericeii cei mari a Răsăritului și mare vistier al principatului Valahiei; se hărăzește de însuș la prea cinstitul, sfințitul de Dumnezeu iubitor episcop sfintei episcopii Rîmnicului, Kyr Filaret. Tipărite cu porunca și blagoslovenia sfinții sale acum, în Domnia prea înaltului și prea luminatului

¹⁾ Idem Mns. p. 232.

princep a toatei Ungro-Vlahiei Nicolae Mavrogheni Voevod. In arhieria sfințitului și alesului de Dumnezeu mitropolit și arhiepiscop al țării, Kyr Grigorie. La leat 1787, în tipografia sfintei episcopii a Rîmnicului, de Georgie Popa Costandin tip. Rîmnicului“.

In acelaș an apărea, „*tympărită acum întru al doilea rînd, în Viena Austriei, la Iosif noblu de Burșbek, împărătescul și crăiescul al Curții tipograf și bibliopol*“, o a doua edițiune din aceiaș scriere, dar fără de precu-vîntarea adresată către episcopul Rîmnicului Filaret. Inșă, atît acest personagiu cît și dedicațiunea cărții, au importanța lor. Mai întăi acest Filaret, om luminat și iubitor de țară, odinioară arhieru supt titlul de *Mireon*, se alesese episcop la 1780 și urmase cu stăruință tipărirea Mineilor românești pe care el, cu predecesorul său episcopul Chezarie, le tradusese în limba pămînteană. Intoarcerea succesivă a cărților bisericesti pe limba națională dela Mateiu Vodă Basarab încoace, are o însemnătate mare în istoria literară a limbei noastre. Acestui vrednic de laudă cleric închină Iănăkiță scrierea sa și dedicațiunea este prin sineși o laudă elocuentă a episco-

pului și o destăinuire pe scurt a ideilor mărețe ce mișcau sufletul autorului.

Posteritatea căreia Văcărescu încredințează cu atîta ardoare lucrările la care el a pus cea dintăi piatră, a profitat, putem zice, dintr'însele, și a lărgit cercul lor; dar meritul întemeietorului e mai presus de or'ce dobîndiri posterioare. Tocmai pe cînd învățata Transilvanie, cu latiniștii ei Petru Maior, Samuil Klain și atîția părinți ai limbisticei române, abia încep a aduce prin tipar cercetările lor la lumină¹⁾, Iănăkiță se silește și dînsul. a determina regulile confuze ce cîrmuiesc aceasta limbă încă în pruncia sa; el face mai mult, căci, simțind că cel dintăi pas al limbelor spre cultură și armonie, este poezia, el se încearcă a da reguli prosodiei românești și, profitînd de cunoștința mai multor limbi ce el dobîn-

¹⁾ Gramatica romînă a lui Samuil Klain sau Micu, a fost tipărită, cu litere latine, cu vreo cîțiva ani mai nainte, 1785. Este însă învederat că Iănăkiță n'avea nici o cunoștință despre dînsa, căci nu o pomenește de loc nici măcar prin aluziune. Tipărirea lucrărilor lui Petru Maior, Paul Iorgovici, Molnar, Cichindeal și alții, rămîne totuși posterioară publicării gramaticale a Văcărescului.

dise, mai nainte de toate, dă un rezumat instructiv despre istoria poeticeii.

Apoi printre deosebitele modeluri de versificațiuni unde alătură strofe cu felurite mă-suri, el pune și aceste șease versuri în care, după ce a caracterizat cu seriozitate gramatica și scopul ei, sfârșește printr'o glumeață invitare către cititori:

«Gramatica e meșteșug ce-arat' alcătuire,
 Și toți printr'insa pot afla verice povățuire,
 Și scrie încă într'ales cu reguli arătate,
 Pe toți învață d'a le ști fără greșeală toate,
 Și versuri înmeșteșugite învață d'a se face.
 Siliți-vă a o'nvăță !. . sau faceți cum vă place».

D'ar urmă toți oamenii, și mai ales juna poporațiune a școalelor, această din urmă povăță a glumețului poet, negreșit că foarte puțin ar învăța *meșteșugul ce arată alcătuire*.

Să lăsăm însă acum în urmă lucrările literare, care și-au avut și ele locul în trecuții cefiva ani de liniște; sgomotul războaielor vine să întrerupă pașnicele ocupațiuni ale vornicului Văcărescu, și să aducă lui și Țării noi frământări.

La Ianuarie 1788, Austriacii încep războiul în contra Porții. Mavrogheni, nerăbdător a arăta slujbă Turcilor și iubitor din fire al

armelor. vrü îndată să între însuş în luptă cu oştirile cezariceşti; în zadar Văcărescu se cercă a potoli aceste neastîmpărate dorinţe, a arăta principelui că întreprinde fapte mult prea îndrăzneţe şi al căror sfîrşit poate să compromită soarta Ţării; atunci negreşit el repetă cuvintele:

«A socoti că poate
Un om să facă toate
Ori cîte va gîndi,
Nu-i duh de isteciune
Nici semn de 'ntelepciune
Şi n'o va dobîndi»¹⁾.

Cu toate aceste poveţe, ambiţiunea oarbă d'a deveni seraskier al oştirii otomane, întuneca orice cuvînt dinaintea lui Mavrogheni. Cunoaştem din cele mai sus arătate tendinţa binevoitoare a Văcărescului către Austriaci; de altă parte ştim iară că el era foarte credincios Porţii; dar din purtarea sa ne putem convinge că el avea mai cu seamă în vedere binele şi folosul patriei sale.

Văzînd însă că faptele lui Mavrogheni luau un curs cu totul contrariu, descurajat şi

¹⁾ Din exemplele date în Gramatica autorului.

mîhnit, el ceru a se retrage din funcțiuni și din țară:

«Eu, văzînd că s'au început un războiu ca acesta, și oblăduitor țării noastre iaste Mavrogheni, m'am prostit de dregătoria ce aveam pentru ca să nu fiu amestecat în faptele mai sus numitului, fiind de tot netrebnice¹⁾.

Așa văzînd și neputînd să-l mai sufer și mai virtos temîndu-mă ca să nu-mi arunce și vreo năpaste, precum a aruncat la mulți nevinovați, ca să-i jăfuiască și la mulți pe care-i avea pismă, căci îi surghiunea cu cartea lui la cetatea Giurgiului, îi am arătat că eu nu pociu într'aceste vremi ca să șez aici în țară, temîndu-mă de cele împotriva și am cerut ca să-mi dea voie să merg la Țarigrad cu casa mea, mai virtos că soția mea este țarigrădeancă. El, și pohtea să lipsesc de aici, dar nu voia să merg la Țarigrad, unde îmi făcu *provlimă* ca să mă duc peste Dunăre la un serhat, de o cam dată (așa îmi zicea), pentru ca să nu ceară și alții ca să meargă la Țarigrad, văzîndu-mă pe mine, și făgădui, că de acolo, ori cînd voiu vrea să-mi trimit casa la Țarigrad, o va trîmite cu cheltuiala lui și eu să viu lîngă dînsul. Eu și mă mulțumeam să lipsesc odată de a-l mai vedea și să merg unde mă voiu duce, am ales Nicopola, numai căci știam mintea și înțelepciunea lui Selim aga Varnadi-Sade. Se mai află trîmiși acolo zălog trei boieri, Ianake dvornicul Moruz, Scarlat logofătul Ghika și Tudorake paharnicul Guliano. Cu mergerea mea, au mai trîmis Mavrogheni și alți boieri, pe banul Nicolae Brîncoveanu, pe Dumitrașcu dvornicul Racoviță, pe Manolake dvornicul Crețulescu, pe

¹⁾ Istor. Impăr. Otom., Mîs. p. 230.

Costake Ghika logofătul, pe Dumitraşcu Falcoianu clucerul şi pe stolnicul Alexandru Furfara.

«Doua lucruri cugelase Mavrogheni pentru trimiterea acestor boieri: unul, ca să arate la Poartă, cind va fi imprilejire de vreme, ca aceşti boieri au avut corespondenţa cu Nemţii şi cu Muscalii mai înainte şi pentru ca sa nu-i aduca în ţara într'aceste vremi, de aceea i-au transmis zalog acolo; şi altul, că de va vrea să întoarcă în ţară vreunul dintr'aceştia, sa-l întoarcă cu multa luare de bani, precum au şi făcut în urma dyormenul Greceanu, căruia îi transmisese soţia la Nicopole şi pentru ca sa o aduca îndarat după rugăciunea sa, i-au luat *rusfel* (dar) talere 10.000; eu am cerut în multe rinduri ca sa-mi dea voie să-mi trimit soţia la Tarigrad, socotind că voi merge şi eu împreună, căci pe mine singur m'au chemat de multe ori la Bucureşti, fara de a-mi cere bani, fiindcă avea *ipodipsis* la mine. Eu însă, despre o parte văzind dragostea întru care ma avea Selim-paşa... despre alta parte, neputînd suferi să mă văz pe Mavrogheni, n'am vrut să viu, ci am şezut acolo dela Martie pînă la Octombrie»¹⁾.

În răgazul monoton şi trudnic al exilului, activitatea lui lănaşită nu putea să se înnoaie: lipsit de treburile politice, de mulţumirile sufleteşti ce ocupară viaţa lui trecută, el căută mîngîierea într'o lucrare serioasă, şi începî scrierea întitulată:

— Istoria a prea puternicilor împăraţi otomani

¹⁾ Ist. împ. otom. Mus. p. 235 et sp.

„măni adunată și alcătuită pe scurt de dum-
 „nialui Ianake Văcărescu, dikeofilax a bise-
 „ricei cei mari a Răsăritului și spăta al
 „Valahiei, începîndu-se în vremea prea lumi-
 „natului împărat sultan Abdul-Hamid I, la
 „veleatul hegirst 1202 și Mîntuitorului 1788,
 „în Nicopoli a Bulgariei și s'a săvîrșit în
 „zilele prea puternicului împărat sultan Selim
 „III, la veleatul 1794 și 1208, în luna lui
 „Seval“.

Cu ce îndemn, cu ce mijloace a fost com-
 pusă această carte încă netipărită la 1860,
 autorul ne-o va spune în precuvîntarea sa,
 care este totdeodată o pagină caracteristică
 pentru viața, simțimintele, aplecările și stu-
 diile sale; într'însa vom vedea pe scriitorul
 afectînd modestia în bișugul cunoștințelor,
 pe bărbatul nepregetat suferind cu greu silita
 sa nelucrare, pe patriotul român ducînd cu
 mîhnire păsul țării sale sfîșiate. Iată cum se
 exprimă Văcărescu:

«Mulți din cei ce au vrut să scrie istorii după
 vremi, sau mai virtos din cei ce au rîvnit a înnoi
 cele scrise de alții mai de înaintă, fiind îndestu-
 lați de darurile științei, și-au împodobit condeiul
 cu înfrumusețate alcătuiți, strălucite și de forme
 ritoricești, și de meșteșuguri gramaticești, și prin

mijlocul acestora au putut a birui și fireasca inlenevire cea spre citanie a celor mai mulți, a atîta și pofta cea de multe științe a celor mai lăudați și cu aceasta pe toți îi au îndemnat a le citi de îndeșite ori și a dobîndi folosirile cele ce se nasc din istorii. Iar eu, aflîndu-mă desbrăcat de veșminturile darurilor științei și condeiu meu fiind numai abia putut a se ține în degetele nedăstoiniciei mele, nici se cuvenea să-l povățuesc spre a împleți alcătuirii depărtate de dulceața aceea, fără care istoriile scriindu-se, deosebi că nu pricinuesc vreo folosire, supără încă și auzul și mai virtos acelor ce firește nu sînt statornici a suferi cu răbdare prelungirea citaniei. Inșă acum, la veleatul 1788, aflîndu-mă strămutat cu locuința spre vreme în cetatea Nicopolii din crăia Bulgarilor, de lumeștile furtuni ale întimplărilor și de multele feluri de războaie ce desăvirșit au turburat toată liniștea patriei mele, unde și despre o parte, aflîndu-mă lipsit de toate trecerile de vreme cele veselitoare de suflet și afundat în valurile întristărilor pentru patimile ce suferă iubiții mei simpatrioți, neputînd eu acum afla vreun mijloc spre a le tămădui; despre altă parte fiind și de multe ori întreat, ce împărat au supus Bulgaria și Nicopoli, la *sangeacul* (steagul) otomănesc, fără yrednicie m'am îndemnat a scrie o adunare istorică a prea puternicilor împărați otomani, pe scurt alcătuită, arătînd de cînd și cu ce mijloc au luat această stăpînire începerea ei și creșterea și starea și urmările celelalte pînă astăzi, ca prin scurtarea povestirii să poată afla, fără multă osteneală, oricine istoria otomăniceștii împărății, iar mai virtos ca să mingiu cu această osteneală și petrecerea vremii cei turburate întru care mă aflui. Iată, dau începere, nădăjduind ca fără zăbavă să-i arăt și sfîrșitul la obște...

Intr'adevăr el îndată urmează, dînd o prescurtare de viețile sultanilor, cu începerea dela Mahomet, și după fiecare din acele vieți, rezumează caracterul și faptele Padișahului, descris prin cîteva versuri care-și schimbă adesea măsura și tonul¹⁾; astfel procede în toată partea întăi care e de 131 fețe manuscrise. A doua parte se deschide cu viața sultanului Mahmud I (1730) supt a cărui împărăție autorul *au văzut lumina lumii*; de

1) In general aceste versuri n'au nimie insemnat. Spre dovadă vom cită din cele mai bune. Astfel vorbește autorul de Mahomet (p. 10):

„Mahomet stătù în lume, om foarte însemnat,
căci s'arată din slugă, prooroc și împărat
Și dătător de lege. ce după ce o întocmi,
in trei părți ale lumii, de mulți se priimi“.

Astfel de Murat I: (pag. 32)

„Murat perî la pace
iar nu cînd se bătea;
Ci dar Minerva tace,
iar Marte cît putea
Stigă la toți să crează
că și-acu e slăvit,
Și cum perî toți vază
Că-i de vrăjmaș lovit“.

acî încolo evenimentele împărăției se amestecă cu ale țării și mai ales cu întâmplările vieții scriitorului, precum am arătat în numeroasele citațiuni precedente; de aceea și interesul crește în mari proporțiuni. Ne place a citi acest memorial al unui bărbat ce joacă un rol eminent printre contemporanii săi și ale cărui fapte politice sunt alternate cu lucrări literare așa de folositoare.

Ienăkiță, cum a văzut, întreprinse scrierea aceasta istorică în exilul dela Nicopole și de acî înainte o urmă mai mult cu un jurnal al său privat, fiindcă de acî înainte el vorbește mai mult de cele ce s'au întâmplat lui și celor ce-l înconjurau; să-i mai lăsăm dar cuvîntul ca să ne spună soarta mai grea ce așteptă pe exilați¹⁾:

«Noi ce ne aflam la Nicopoli fără de protecția lui Selim-Pașa, căci îl trimisese împărăția la Bender, într'un *serhat*, lipsiți de toate cele trebuincioase și ca cum eram închiși . . . am trimes un *arzohal* cu unul din boieri la prea înaltul *devlet*, întru care făceam rugăciune ca să avem voie să mergem în *memaliki mahruse*, la un loc cum este Odriul unde să putem a înlesni petrecerea vieții. Acest *arzohal*, după ce l-au luat vezirul,

1) Istor. Impăr. Otom. Mns. p. 224 et sq.

ne-au trimes răspuns să stăm acolo pînă ce va face hotărîre.

După aceea au sosit la Rușciuk, viind la București și pîrîndu-ne Mavrogheni cu multă pîră mincinoasă, dînd și la *haznea* o sumă de bani au putut face ca să se trimeată *ferman* cu un ceauș împărătesc și să iea și pe șease din noi să'i ducă la Rodos surghiun și așa, lăsîndu-ne familiile la Nicopole, la sfîrșitul lui Noemyrie, am purces după poruncă și am mers la Rodos. Într'acest fel au curs lucrurile într'această iarnă (1789)...

La Rodos eram afundați în multă întristare și nu pentru noi, căci noi pe unde am trecut și acolo am fost primiți cu multă *periplisis* (îngrijire) și cinste de toți cei mari, ci pentru familiile noastre, ce nu numai erau depărtate de noi, ci le lăsasem și într'un *serhat* ca Nicopoli, fără nici o protecție omenească».

Doi ani de zile aproape trăiră boerii romîni la Rodos, înconjurați de onoruri la care grijele îi lăsau nesimțitori. Ienăkiță Văcărescu aveà cu sine pe fiul său cel mare, Alecu, fecior al întăiei sale soții Elena Rizo, carele, crescut în școala părintelui său, promitea a-i semăna, ba și chiar a-l întrece atît în capacitate politică cît mai ales, în geniu literar. E un frumos tabel istoric de a vedea de acum înainte pe acești doi vrednici bărbați, tată și fiu, străbătînd împreună valurile furtunelor noastre sociale!

Domnița Caragea, a treia soție a lui Ienake, trecuse cu patru copii ai săi și cu celelalte familii de boieri expatriați, la Arvanitohori din Tîrnova; dar traiul rău și proasta stare în care aceste familii viețuiau, redusese pe domnița la un singur fiu, care fuse în urmă poetul Nicolae Văcărescu vornicul.

Intr'acest timp Sultanul Selim III, moștenitorul lui Abdul-Hamid, și Leopold, urmașul lui Iosef, înclinară la pace; Sultanul ordonă liberarea boierilor exilați (Februarie, 1790) și atît cei dela Rodos cît și Filipeștii închiși de doi ani la mănăstirile dela Meteore, se adunară în Tîrnova și de acolo trecură, la începutul lui Iulie, la Adrianopole.

Se înțelege că el nu întîrziă a se duce la vizir, pe lîngă care se silește a înnegri cu cele mai aspre colori pe principele inimicul lui; aceasta îi era lesne acum, căci Mavrogheni plătise cu rușinea învingerii, nesocotitul său devotament către Turci. În orice caz sacrificiul trebuie să fie cumpănit după persoanele către care se îndreptează; această regulă de politică, boierii noștri cei vechi o cunoșteau foarte bine și devotamentul lor către

străini urma în totdeauna asemenea proporțiuni. Cu timpul, cumpăna veche s'a pierdut.

Lui Mavrogheni i se tăiă capul la satul Bela, și Ienăkiță îndată scrise boierilor din țară, după porunca vizirului, că *dreptatea împăratului făcuse răsplătire* lui Mavrogheni, de care veste *s'au bucurat cu toții*.

Petrecerea Văcărescului în tabăra vizirului dela Rusciuk e privită de dînsul ca o epocă de strălucire, căci se bucura de toată încrederea *regealelor* turci și pregătea reînturnarea ordinei anterioare în țară, ocupată acum de Austriaci; el dobîndește, cu ferman împărătesc plin de laudă „carele și acesta se află păzit în scrisorile mele cu multă evlavie“¹⁾, voie de a merge în Adrianopole și petrece acolo iarna, cinstit și iubit de toți pașii turci; în primăvara următoare pregătește în secret poduri pe apele țării pentru Turci; în sfîrșit servește cu vrednicie, cu inteligență, cu credință Porții; dar nu știu pentru ce simțim o tainică mulțumire de a vedea manuscriptul întrerupt în mijlocul povestirii acestor slujbe slugarnice, pe care ne-ar părea mai bine a le

1) Istor. Impăr. Otom. p. 270.

vedea împlinite de alți oameni, demni de a servi, iar nu de a comanda. Pașinile din urmă ale manuscriptului se citesc cu neplăcere, căci ele destăinuiesc o slăbiciune într'un caracter așa bine conformat; ne mirăm citind cum a putut să se încuibeze o nevrednică mândrie în inima aceluia care zisese:

«Ce-ai să-mi zici de mândrie?
Eu n'aș fi mai vrut să fie!
Căci se n'potrivește firii
Și legi și omenirii.

«Om la om să se arate
Ce cum nu-i e ca un frate!
Tot cu rea deosebire
Face pe la toți privire;

«Cu turbare, ca o vită,
Și natura ni-e urită, —
— Aib'o cin'va vrea s'o aibă,
Dar cu mine treabă n'aibă !¹⁾».

Aceste cuvinte sînt în contradicere cu faptele, cînd vedem pe Ienăkiță atît de amețit de onorile ce îi fac Turcii, încît pentru dînșii își sacrifică demnitatea sa de autoritate pă-mînteană.

«În toată această scurgere de vreme, judecările și pricinile se căută de mine și de cite

1) Din exemplele Gramaticii.

ori venea la cortul meu cu pocloane, îi luam, însumi eu (pe Români) cu pocloane și-i duceam pe la Regeali cu pocloane, pe unii la Kehaia Bey, pe alții la Tetterdar, pe alții la Ceauș Pașa și arătam că într'adins au adus pocloanele pentru dinșii și le primea cu libov stăpînii, și le dăruia galbeni din destui; într'acest chip am otcirmuit trebile țării cu multă plăcere a stăpînilor, pînă cînd s'au făcut armistiția cu Nemții»¹⁾...

Negreșit că această îngrijire înjosoare de a preveni toate capriciile, de a linguși toate dorințele Turcilor, la care autorul pare a se închina ca dinaintea unor nătăgăduiți stăpîni, revoltă azi oarecum demnitatea și amorul propriu al Românilor, deșteptați acum din umilința timpilor fanarioțești; ne pare rău, ne întristăm cînd vedem un om cu o înaltă inteligență, cu un suflet patriotic, așa plecat supt acel jug degrațător; dar spre scuza lui — dacă înjosirea admite scuza, — să ne aducem aminte că asemenea evenimente se petreceau, pe cînd spirituosul și simțitorul Principe de Ligne, general în armata austriacă, scria despre boierii țării noastre, aceste mîhnitoare cuvinte:

Boierii vorbesc puțin. Temerea ce au de Turci, obișnuința de a auzi tot știri rele și asupra lor ce exercită asupra lor divanul dela Constanti-

¹⁾ Istor. Impăr. Otom. Mns. p. 262.

nopol și gospodarul i-a deprins cu o nănvinsă întristare. Cînzeci de inși cari se adună pe fiești ce zi, cînd într'o casă, cînd într'alta, par a aștepta mereu ștreangul fatal, și pe fiește minut auzi zicînd:— Aici tatăl-meu a fost ucis din porunca Porții și colea soră-mea, din porunca Domnului».

Oare cine mai mult decît Văcărescu purta tipărite în inima sa, așa groaznică amintiri? În minutul de față cel puțin, patria sfîșiată de răsvrătiri, familia și viața sa lăsate în prada nesocotitei cruzimi a Turcilor, cereau din partea ei un cap plecat, un suflet umilit. Fără d-a încerca să-l disculpăm, să deplîngem totuș acea tristă stare de lucruri ce supunea la înjosire și chiar sufletele cele mai mobile.

Ne place din potrivă a vedea, cîtiva ani mai în urmă (1794—1796), pe banul Ienăkiță Văcărescu în rivalitate cu Domnitorul Alexandru Moruz. Acest Domn, înălțat iute din dragomanat la tron, nu eră însă un om lipsit nici de cunoștințe, nici de spirit. Un jurnal francez contimporan ni-l descrie petrecînd, într'un cerc de Europeni, cu jocuri de spirit în limba franceză, și aceasta negreșit caracterizează foarte bine pe acel tînăr stăpînitor, inteligent și luminat, dar iubitor de plăceri și de lux, iute și arțăgos la fire, vrînd ca toate

voile să i se împlinescă pe dată și că nimeni să nu-i stea împotriva. În mai multe rânduri această ințeață de caracter pricinui conflicte neplăcute, și Ienăkiță Văcărescu era unul din aceia cari nu sufereau cu răbdare trufiile junelui despot. Încă dela 1793, virtuosul mitropolit Filaret, pe care l-am lăudat mai sus ca episcop de Rîmnice, fusese silit de principe să demisioneze, fiindcă îndrăznuise a se împotrivi la un nesocotit capriciu doinnese și, rememorind amintiri clasice, îi spusese că, urmînd după voia lui, s'ar expune a zice lumea de dînsul că se joacă copilărește, *αἰνεῖται*. Această aluziune la junetea sa înfurie pe Moruz și bietul Mitropolit fu constrîns să se retragă în răcoroasa locuință de supț Mitropolie ce au păstrat numele lui.

Văcărescu fu mai dibaciu și mai norocit în lupta sa cu nesuferita mîndrie a Domnitorului: o anecdotă din timpii aceia, ce ni s'a povestit, va da o idee despre rolul important ce ocupa în trebile țării, cunoștințele și experiența Văcărescului. Acesta, supărat de pretențiunile nemăsurate ale noului ceremonial domnesc, renunțase d-a mai călca la curte și era hotărît a nu îngădui cituș de puțin în-

fruntările obișnuite ale îngîmfatului Fanariot. Întîmplarea îl sluji cu prisos și-i dete prilej de a înfrînge exigențele lui Moruz, făcînd totdeodată și țării un însemnat serviciu. În zilele aceluia domn, două mari urgii căzură asupra patriei noastre: ciurma de o parte secera poporul cu o furie nespusă, și de altă parte, se adăuga și o foamete groaznică care adusesese disperarea la culmea ei; locuitorii de prin sate și chiar cei din orașe, stînși de sărăcie și munciți de suferințe, erau siliți a măcina coaja copacilor spre a-și căpăta o hrană vătămătoare sănătății, care grăbea și înmulțea morțile într'un chip spăimîntător. Această stare de lucruri pricinuia o mare îngrijire Domnitorului, dar nimeni din Francezii, tovarășii săi de jocuri, nimeni chiar din divanul său, nu știa să dea o povață mintuitoare, cel puțin un leac pentru ușurarea răului. Boierii se adunau în deșert ca să chibzuiască; izvoarele îmbelșugate ale țării erau secate; nimeni nu cuteza, de frica Turcilor să chieime întru ajutor pe Austria, care apoi și din fire nu prea e darnică, și nimeni iar nu-i da în gînd să ceară ajutorință dela acei aspri stăpîni, în veci gata a lua și nu a da; toate sfaturile erau

sterpe. De aceia și boierii reclamau printre dînșii pe învățatul, pe iscusitul, pe ingeniosul ban Iănăkiță, la care rămăsese toate speranțele. Moruz trămise să-l poftescă la curte, dar banul profitînd acum spre a-i înfrîna oarba mîndrie, de nevoia în care se află, se scuză arătînd că e bolnav și că nu poate veni altfel decît cu ișlicul în cap, fiindcă pătimeste de măsele. O cerere așa de îndrăzneată: o asemenea infrațiune, la regulile ceremonialului! un boier cu ișlicul în cap dinaintea Domniei sale! Acestea părură lui Moruz necuviințe ne-spuse, neauzite, necugetate, monstruoase. Moară lumea de foame, de ciună, de ce o vrea, mai bine decît să vază Alexandru Moruz, pe Iănăkiță Văcărescu cu ișlicul în cap.

Răul însă creștea cu pași uriași, nemulțumirea poporului ajunsese la o șchioapă de răscoală și apoi boierii începuse a murmura. Se sună de un *arz-mahzar* cu plîngerii la Poartă; scaunul domniei era în sfîrșit în pericol. Dinaintea unor astfel de prevestiri, Moruz își plecă fruntea trufașă și se hotărî a primi pe banul cu capul acoperit. Văcărescu sosi la curte cu gîtul îmbrobodit în șaluri, cu faimosul ișlic de pricină afundat pe urechi, ne-

greșit că trebuia să semene cu vulpea cea din fabulă, care veni la adunare,

«Dar însă oblojită, pe supt barbă legată
Și cu un lipan mare la cap înfășurată».

Fanariotul își stăpîni indignațiunea și-l pofti să șază la locul său de onoare; — *Arhon* bane, — îi spuse cu o blîndețe fățarnică, după ce mai întăi arătă mîhnire pentru suferințele lui, — în tristele *peristasis* în care se află acum țara, așteptăm și dela *empiria Evghenii* tale ca să ne *simvulevsească* ce avem a face spre a depărtă asemenea *distichii*. — „*Ipsilotate*, răspunse banul puține voi ști a spune eu, un biet bătrîn retras din lumea strălucită ce împresoară pe Măria ta; dar, pe cît poci să mă întinz cu mintea, socotesc că ar fi oarecare mijloc de ușurare. Nu mă îndoesc că bine cunoașteți că deși vechile *hattihumaiumuri* ale țarei nu pomenesc nimic despre aceasta, însă s'a făcut obicei din zilele străluciților Domni ce au domnit înaintea Mării tale, a se da pe fieșce an *zaherea* îmbelșugată din țară, la *serhaturile* turcești de pe malul Dunării. Oare, făcînd acum țara plecată cerere la înalta Impărăție și mai ales făgăduind cu dinadînsul, că în

ani mai róditori, se vor împlinî cu prisos, cele date acum, nu s'ar milostivi oare prea puternicul împărat și ar porunci să se sloboadă țării zahereaoa grămădită în jienitele *serhaturilor*? Ce cugetați despre aceasta, *Ipsilotate* și domniile-voastre, *Arhondes*?“.

Ideea părù tuturor minunată. ea se puse îndată în execuțiune. Poarta consimți cu mărinimie a da azi un ou ca să capete mîine un bou, și bietul popor român se văzù ușurat prin bucatele ce se întoarseră din îmbuibatele cetăți turcești în satele romîne flămînzite. Astfel Ienăkiță Văcărescu, credincios tradițiunilor de familie și demn urmaș al Radului comisul Bilșug, scăpă țara din foamete. Putem zice că el datora această faptă meritorie, adîncei cunoștințe ce avea despre toate relațiunile vechi și moderne ale Porții cu țara Românească; în călătoriile sale prin Turcia și mai ales în desele sale petreceri la Constantinopol, unde și dobîndise dela patriarhie printre alte onori, și titlul de *dikcoflax al bisericii Răsăritului*, împins de spiritul său neobosit și doritor de orice cunoștință folositoare țării, el formase o cărticică în care cu multă strădare și chiel-tuială de bani; isbutise a scoate din condicele

impărătești, copie despre toate documentele atin-gătoare de patria sa. Fotino ne spune că a căpătat această carte dela Alecu Văcărescu, fiul lui Iănăkiță, și că a întrebuițat-o spre a extrage unele acte și a face în Istoria sa un sumariu al documentelor dintr'insa. Această interesantă lucrare e acum perdută, împreună cu toate hîrțiile importante pe care Iănăkiță ne spune că le adună în arhiva casei sale; numai notița și extractul lui Fotino ne stau dovadă despre existența ei și totdeodată despre zelul neprețutat cu care acel om, adevărat mare, iatreprinse cultivarea limbei și deșteptarea moralizatoare a datinelor noastre.

Nu putem vedea fără mirare că stimabilul d. G. Sion, în traducerea ce a făcut după cartea lui Fotino, la acelt loc, a trecut supt cea mai deplină tăcere, laudele cu drept meritate ce autorul da banului Ienache Văcărescu. Un literat cu așa mult gust și talent ca d-lui n'ar trebui nici odată să uite că lauda dreaptă și meritată onorează mai mult pe cel ce o face decît pe cel lăudat.

Ianake Văcărescu fu cu adevărat un om *în vezi memorabil, gloria nobililor țarei românești, onoarea familiei sale și fala patriei*

precum îl numește Fotino; să nu ne sfiim a o mărturisi acum, după șezizeci de ani, cînd termenul oricărei invidii s'a încheat. Trecutului cel puțin i se cade dreptate.

În anii care am ajuns cu biografia acestui bărbat eminent ne apropiem de sfîrșitul carierei sale.

Moruz, deși Văcărescu scăpase domnia lui dinurgia foametei, nu putea însă să mistuiască afrontul ce i se părea că încercase din partea boierului român, și cînd după răpedea și neprevestita lui destituire, 1796, August 30, el se gîndea că nu putuse a-și răsbuna asupra lui, spun că zicea cu o fe-roasă minie: — „Dacă nu voi avea ștreang, „cînd îmi va cădea Ienăkiță în mină, voi u lua pletele doamnei mele spre a-l sugruma!“.

Mai fericit decît fiul său Alecu, banul Ienăkiță scăpă de stăruitoarea lui ură, căci a doua sa domnie nu-l mai găsi pe lume; în cei din urmă ani ai secolului trecut, Ienăkiță Văcărescu răposă, neavînd încă 60 ani împliniți, și trupul lui fu depus în Biserica sf. Ion cel mare, alături cu casele sale.

O viață nu atît lungă cît plină de fapte și de lucrări folositoare, a însemnat acestui

acum încă, eram departe de timpul cînd

Acest biet corb sărman
Iar acvilă s'ar face,
S'or'ce Român ar fi Roman
Mare 'n războiu și 'n pace, —

ne invită, zicem, a-l asemui cu un Roman strălucit, cu Ciceron. Intr'adevăr, la amîndoi se văd, dezvoltate în cercuri deosebite și neegale aceiaș neobosită activitate care le dă un rol în toate treburile politice, fără d'a stînjini lucrarea lor intelectuală, aceeaș varietate de cunoștințe și de ocupațiuni, aceeaș multiplicitate de talente felurite, acelaș gust pentru vieța fastuoasă, pentru toate plăcerile atît sufletești cît și simțuale, și chiar acelaș colț de vanitate care se ivește pe ici și pe colea în operele și în faptele lor. Să nu se mire nimeni de o asemenea alăturare, poate neproportionată. Natura a semănat geniul prin toată întinderea omenirii; dar societățile, după vremi și țări, îl dezvoltă numai atît pre cît le stă în putere.

București, 1860.

Adaose : Printre exemplele de versificare date de Ienăkiță Văcărescu în gramatica sa, găsim și cele următoare, în care autorul se silește a urmări regulile prosodiei antice:

Și ce voiesc, cum poci s'arăt? Am glas? Muză,
[grăește!]

Zi ce se cuvine sau fă-mă a 'nțelege
Cum să arăt mai pe 'nțeles, în grai, curgere bună,
Cugete frumoase, cu poetice făceri.

* * *

Ce are, cine și'n ce fel să ne arate?--

Silinta cite nu săvîrșește 'n vreme!

Războaie face cu'mpotriviri ciudate.

Aduce, duce, osteneala și-o are;

Drept hrană dulce încă și bucurie!

Apleacă firea și voința și-o cere.

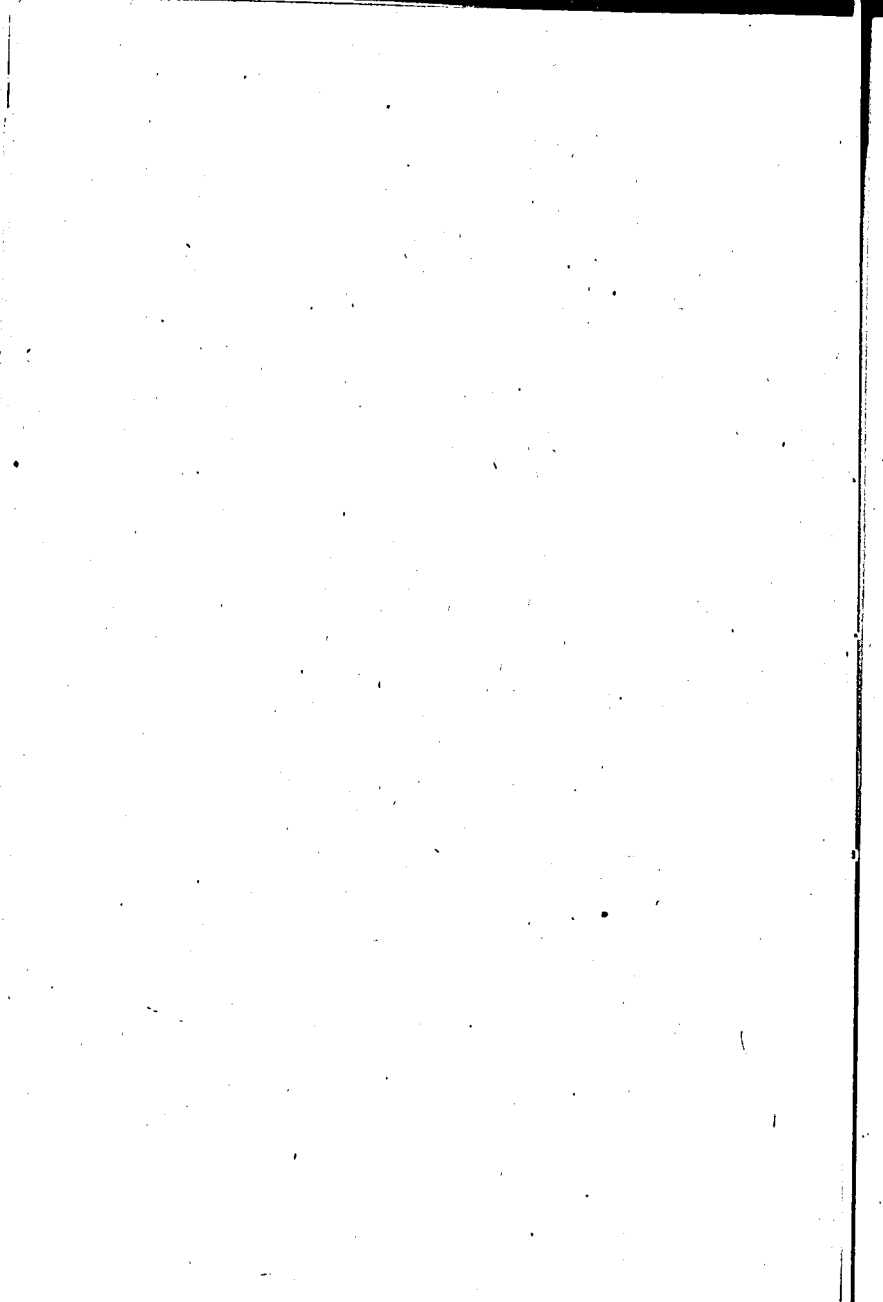
Nescine unde-ție-o ca o basis

La ver'ce treabă va avea d'a 'ncepe.

Înțelesul acestor două strofe se restabilește astfel: *Și în ce fel să ne arate cine ce are în sine?* adică: Cum să-și dovedească omul talentele, puterile? — Poetul răspunde: Prin silința, căci *silința cite nu săvîrșește cu vremea?* *Ea face războaie, aduce, duce, se ostenește;* dar răsplata ei; *dulcea ei hrană e bucuria.* *Ea apleacă și firea și cere ca voința sa să se împlinească cu orice preț.* De aceea *nescine ori unde va avea să înceapă vreo treabă,* să o iea, să o ție că o bază a lucrării sale.

I

LENĂCHIȚĂ VĂCĂRESCU

Poezia lui Ienăchiță Văcărescu ¹⁾

În Poezia lui Ienăchiță Văcărescu întâlnim mai multe izvoare: „Amărită turturică“, se datorește în cea mai mare parte muzei poporane; se pare că mai numai cele două strofe finale sînt scrise de dînsul; — „Într'o grădină...“ este o simplă traducere prescurtată după o poezioară a lui Gæthe, marele poet german; — iar în celelalte bucăți recunoaștem accentul ușor, aci erotic, aci didactic, al poeziei moderne grecești, dar împreunat cu o trăsură simplă și serioasă a spiritului ce pare particulară acestui *premergător al poeziei lirice române culte*.

Această simplitate și seriozitate a simțirii poetice se dovedește și prin aplicarea poetului

¹⁾ Asupra vieții lui se găsesc bogate cunoștințe frumoase scrise de cel mai însemnat prozator al nostru Al. Odobescu, în studiul cu care începe această broșură.

către *creațiunile simbolice*. Poetul nu-și cântă direct simțirile. În „Amărită turturică“, duiosia adâncă pentru pierderea ființei iubite, poetul o întrupează, arătînd suferințele Turturicei rămase fără soție. Imaginile, prin care se arată această durere sînt în adevăr clasice:

Trece prin pădurea verde
Și se duce de se pierde..

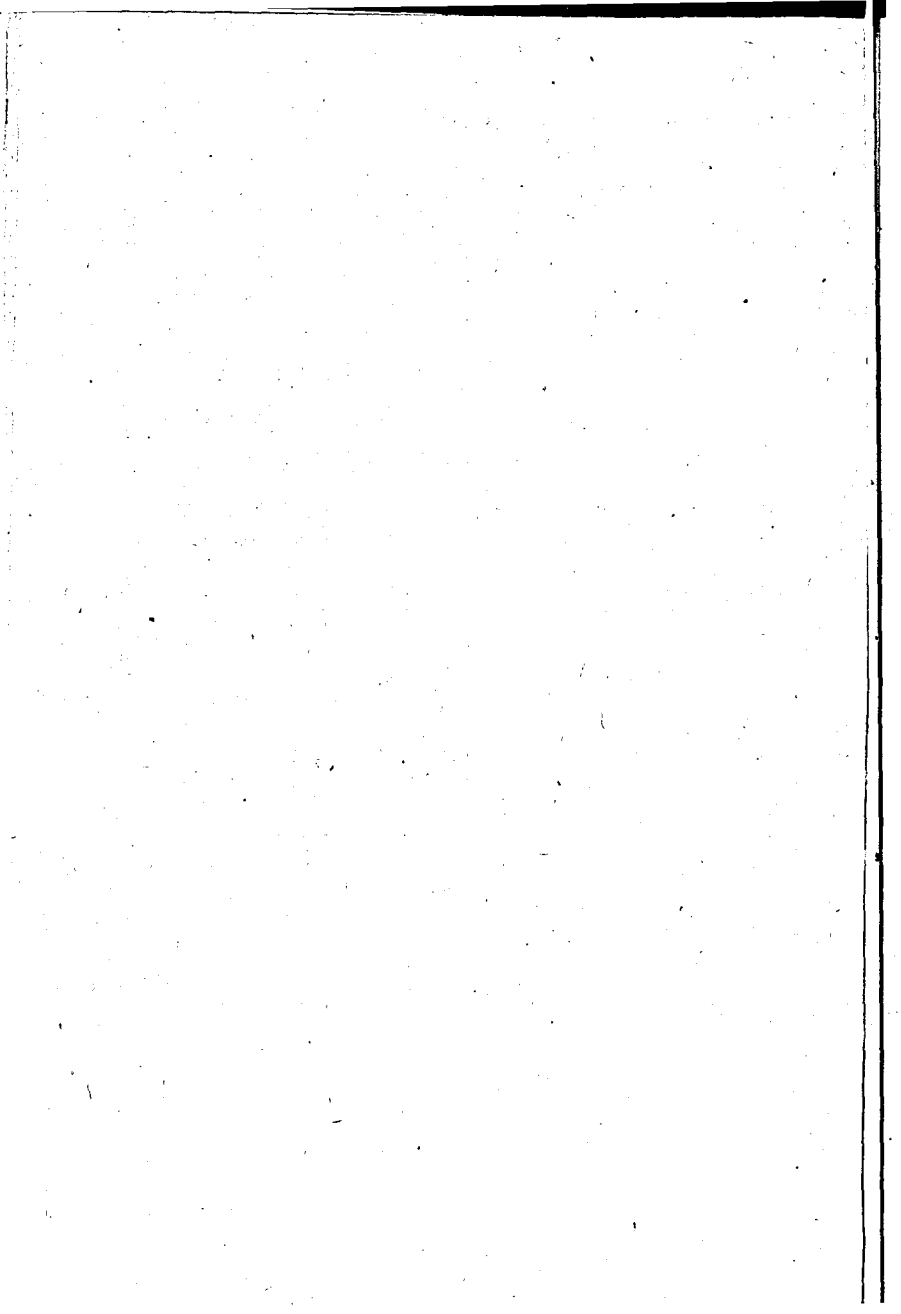
Și cînd șade cîteodată
Tot pe ramură uscată;
Umblă prin dumbrav'adîncă
Nici nu bea, nici nu mănîncă....

Unde e apa mai rea
O mai turbură și bea.

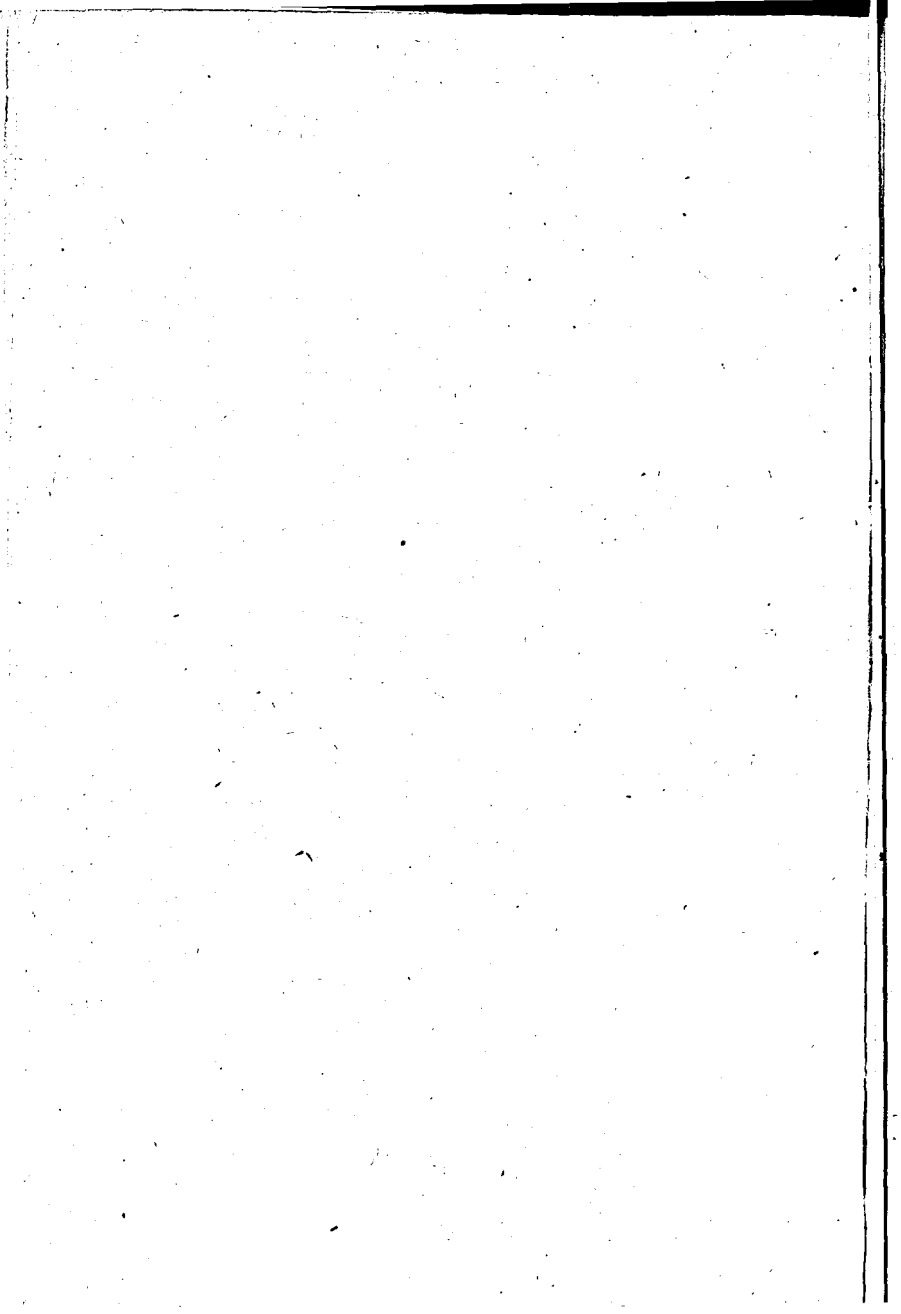
Din poeziile lui Gœthe, alege pe cea mai simplă „Gefunden“, care e în acelaș timp și simbolică: floarea tainică și luminoasă pe care o găsește poetul lîngă o tulpină, nu e o floare, ci însăși copila nevinovată și gingașă, care i-a fermecat sufletul. Și ne pare rău că scriitorul român n'a tradus și sfîrșitul acestei poezii, în care poetul german spune, cum a luat floarea cu rădăcină cu tot și cum a ră-sădit-o în alt loc mai sigur. Deși numai o traducere, am fi avut atunci o capod'operă *de simplitate și gingășie poetică*.

Acelaș simbolism, mai puțin izbutit, mai apropiat de leșnicioasele și nesincerile mijloace ale poeziei neo-bizantine, se găsește și în „Spune, inimioară...“, în care poetul își întreabă, destul de prozaic, „inimioara“ ce doctorie trebuie să i dea ca să se însănătoșeze.

Or'cum ar fi, Ienăchiță Văcărescu — și aceasta o dovedește și sfatul pe care-l dă în „La o'ntristare“ — este un om simțitor, cu gust ales, cu o cultură deosebită și cu o înaltă atmosferă sufletească. Puținele poezii ce ne-a lăsat ne fac plăcere și astăzi. Este unul din *primitivii* noștri clasici.

POEZII

Amărită turturea

I

Amărită turturea
Când rămîne singurea
Căci soția, și-a răpus
Jalea ei nu e de spus.

II

Cît trăiește, tot jelește
Și nu se mai însotește!
Trece prin flori, prin livede:
Nu se uită, nici nu vede.

III

Trece prin pădurea verde
Și se duce de se perde;
Șboară pînă de tot cade,
Dar pe lemn verde nu șade.

IV

Și cînd șade cîteodată
Tot pe ramură uscată;
Umblă prin dîmbrav' adîncă;
Nici nu bea, nici nu mănîncă.

V

Unde vede apă rece,
Ea o turbură și trece.
Unde e apa mai rea,
O mai turbură și bea.

VI

Unde vede vinătorul
Acolo o duce dorul,
Ca s'o vază, s'o lovească,
Să nu se mai pedepsească.

VII

Cînd o biată păsărică
Atit inima își strică,
Incît dorește să moară
Pentru a sa soțioară:

VIII

Dar eu om de înaltă fire,
Decît ea mai eu simțire,
Cum poate să-mi fie bine?...
Oh! amar și vai de mine!

Spune inimioară...

Spune, inimioară spune
 Ce durere te răpune?
 Arată ce te muncește,
 Ce boală te chinuiește?

Fă-o cunoscută mie,
 Ca să-ți caut doctorie
 Te rog, fă-mă a pricepe,
 Boala din ce ți se'ncepe?

Arată, spune, n'ascunde!
 Dă-mi un cuvînt și-mi răspunde:
 Spune, inimioară, spune
 Ce durere te răpune?

Intr'o grădină...

Intr'o grădină
 Lîng'o tulpină
 Zării o floare ca o lumină.

S'o tai, se strică
 S'o las mi-e frică
 Că vine altul și mi-o ridică!

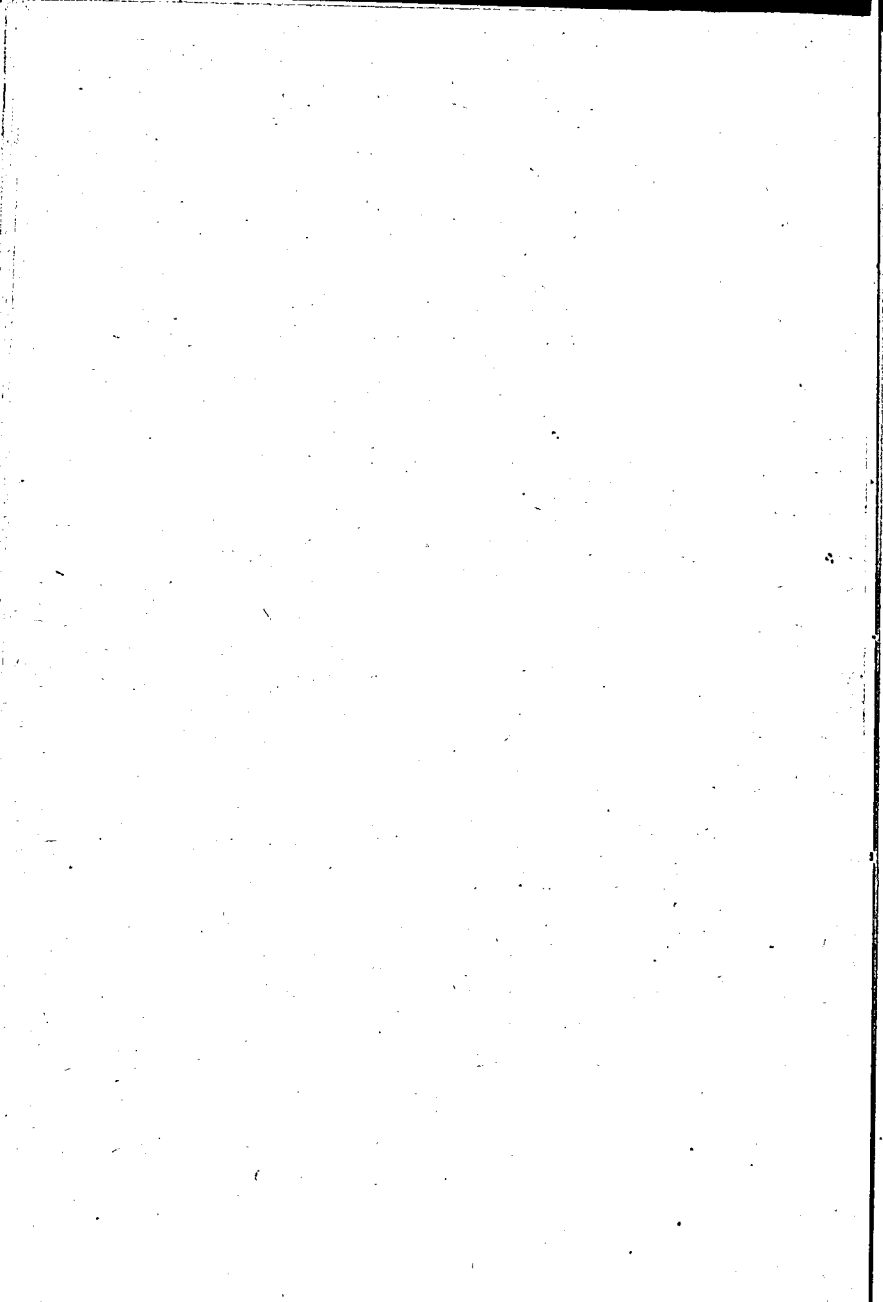
La o 'ntristare...

La o 'ntristare
Amară foarte,
'N cît cel ce-o are
Să-și roage moarte,
N'ai ce să faci!

Nu-i mîngîiere
Nici e putință —
Acel ce pere
Să-ți dea credință;
Trebui să taci!

II

ALECU ȘI NICOLAE VĂCĂRESCU

ALECU și NICOLAE VĂCĂRESCU

(Notiță biografică)

Alecu Văcărescu a scris mai multe versuri din care însă nu se cunoaște mai nimic, și ce ne-a rămas nu au nici o însemnătate. A scris și poezii grecești și le iscălea *Văcărescoglu*. Fratele său, mai mic, *Nicolae*, se înalță cu inspirația mai presus decît el. Iar fiul lui, *Ioan Văcărescu*, e cel mai mare dintre poeții Văcărești, și un mare înaintaș al literaturii românești.

Despre *Nicolae Văcărescu* se vorbește întâiaș dată într'un testament din Septemvrie 1797, al Mariei, sora tatului său. E pomenit dinpreună cu fratele său *Iordachi*. În 1815 îl vedem scriind nepotului său, Marele-Logofăt, *Iancu Văcărescu*. În 1823 pleacă la Pisa, în interese politice, și *Odobescu* afirmă că la 1828 trăia încă ¹⁾.

¹⁾ Datele bibliografice asupra poezilor Văcărești s'au luat în mare parte din „Istoria Literaturii Românești” din sec. XVIII și XIX de N. Iorga.

Poezia lui Nicolae Văcărescu

Nicolae Văcărescu a scris mai multe poezii ce s'au pierdut. Una din cele mai frumoase însă ni s'a păstrat, fiind publicată de Ion Heliade Rădulescu, în vestita lui revistă „*Curierul de ambe sexe*“ (II, 181): este „Cîntecul“ pe care îl publicăm în această culegere. Ceeace este vrednic de luat aminte în această poezie este inspirația lui puternic poporănă și faptul că, deși făcută de un boier, conține totuși sentimente pe care numai un haiduc putea să le aibă. Ne încălzesc și ne îndeamnă par'că la faptă și astăzi energia și căldura acestei poezii:

Roilule, mi te gătește,
 Șalele-ți înțepenește,
 Să mă duci peste pripoare,
 Văi și coaste la strimtoare,
 Pe potecă fără soare!

. . . . dragă durdă,
 Vin' să te 'ngrijese mai bine
 C'a 'mpuiat greierii'n tine!

Aceasta însemnează, că haiducia, chiar pentru mulți dintre boierii noștri, era pe la începutul secolului XIX, o faptă națională; ea

era una din formele de luptă pentru desrobirea neamului românesc de neamurile streine ce ne stăpîneau sau căutau să ne stăpînească. Nicolae Văcărescu se vede că simțea adînc poezia poporană și avea un suflet cu adevărat românesc.

Ne pare rău însă că în strofa finală se găsește neologismul cu forma urîță și neobișnuită „învitează“ (= invită), precum și cuvintele *neestetice*, lipsite de frumusețe, ce ar fi putut lipsi: „bălăcească“ și „clocească“.

Cîntec

Primăvara se ivește
Să vezi, mugurul frunzește,
Și iarba cum incolțește,
Codrul, cată, se îndesește,
Inima-mi sburdă și crește.

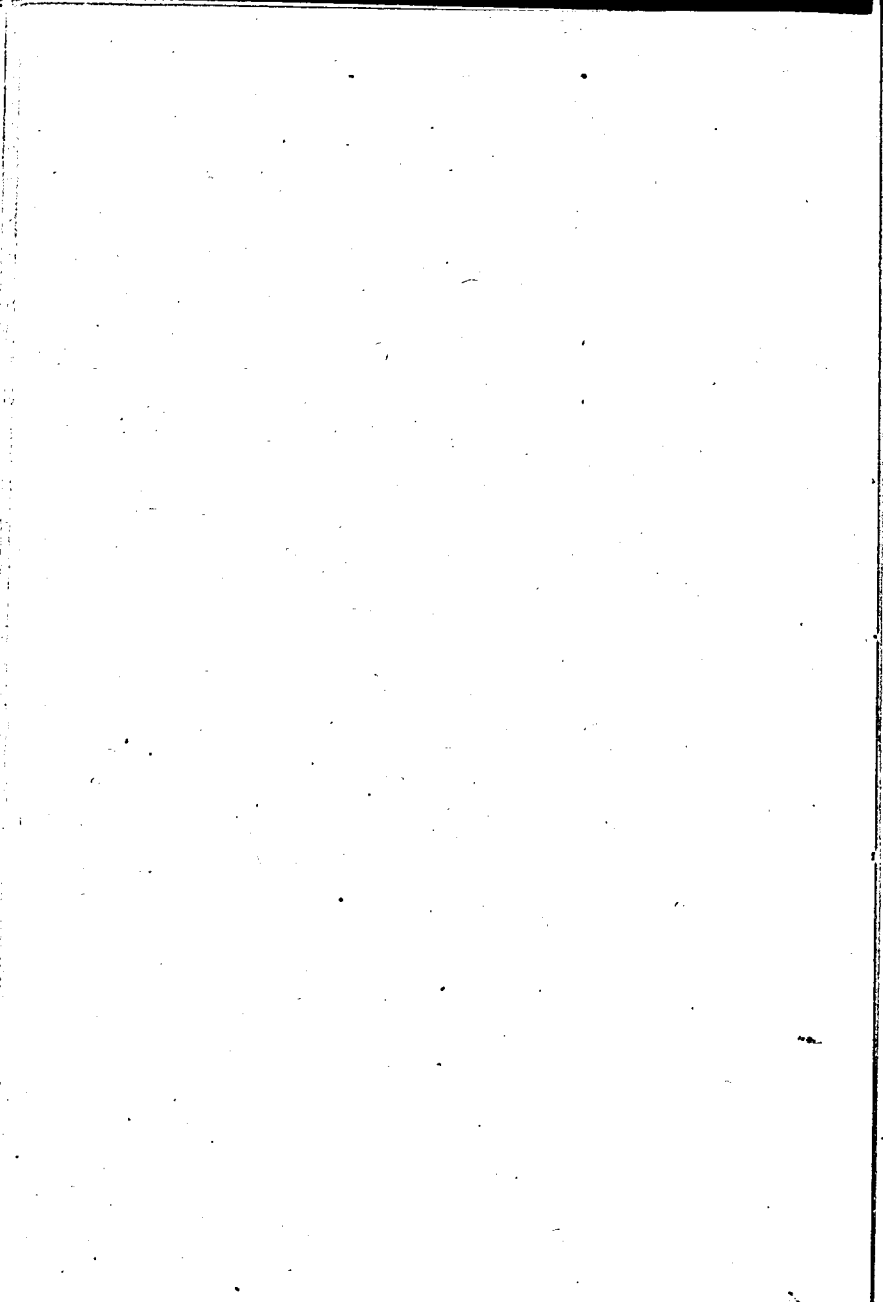
Cucul a început să cînte
Nu pe crăci uscate, frînte;
Mieșuneaua cam plăpîndă
Miros altor flori comîndă,
Daleo Doamne! ce orîndă!

Roibul meu, iarna mai toată
N'a văzut viilor nici sloată,
Că-l țineam tot pe cătare
Pe bere și pe mîncare,
Vai de draga lui spinare!

Roibule, mi te gătește,
Șalele-ți întepenește,
Să mă duci peste prîpoare,
Văi și coaste la strîmtoare,
Pe potecă fără soare.

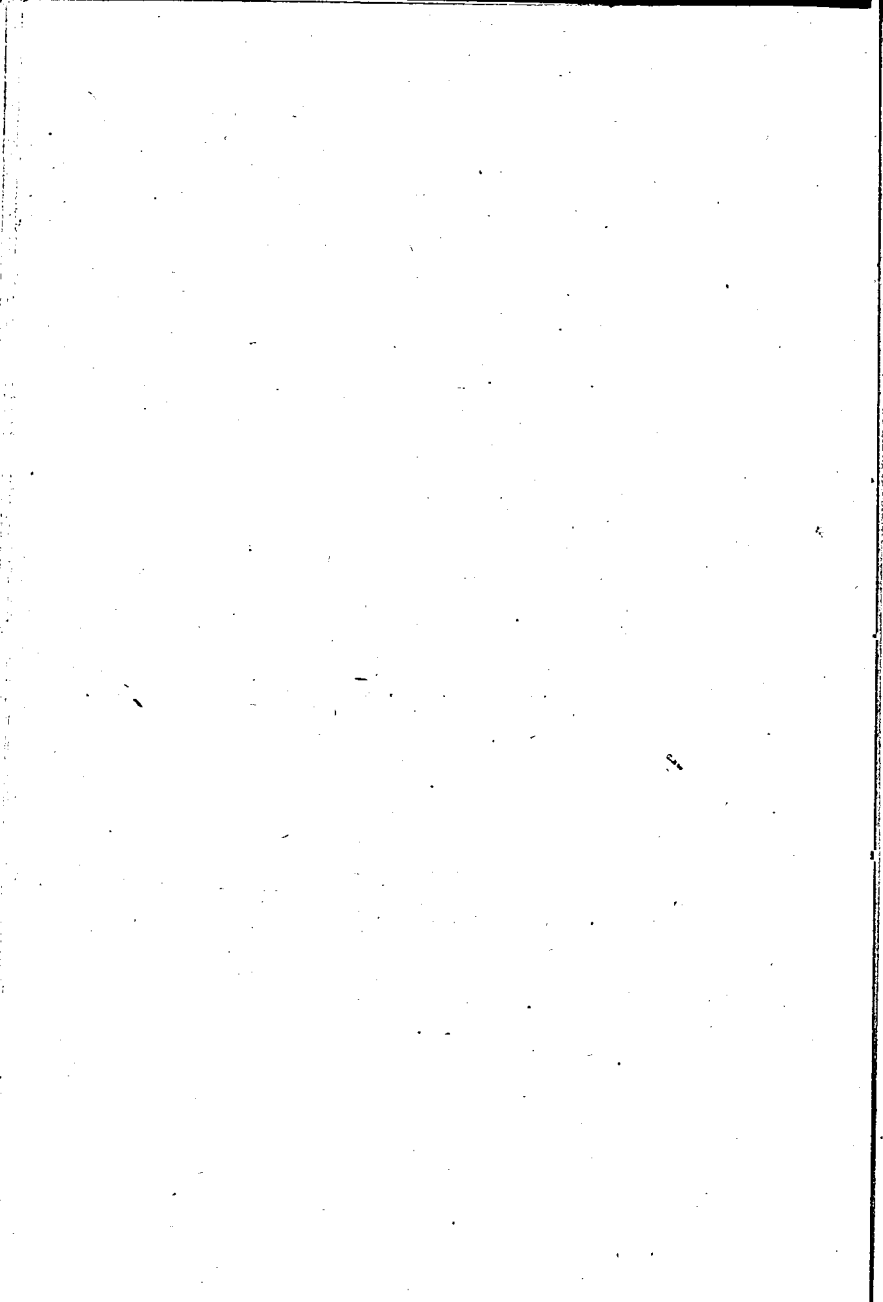
Daleo, daleo, dragă durdă,
Fă-te'n coace, nu fii surdă;
Vin' să te'ngrijese mai bine
C'a 'mpuiat greerii 'n tine.
Daleo, daleo, vai de mine!

Oleoleo, vremea'nvitează
P'ăl cu inima vitează,
Să nu stea să se clocească
Ci'n singe să bălăcească,
Pomina să-și fericască.

III

IOAN VĂCĂRESCU

IOAN VĂCĂRESCU

(Notiță bio-bibliografică)

S'a născut la 1786.

E fiul lui Alecu Văcărescul. La 1804 pleacă în Apus, la Viena, supt domnia lui Constantin Vodă Ipsilanti, la învățătură. La 1815 e întors în țară și e Căminar. La 1817 e înlocuit din dregătorie cu Constantin Olănescu. Inflăcărat, iubitor de țară și de neam, dînsul însărcinat în 1818 să preaslăvească *Pravila* lui Vodă Caragea, așterne versuri pline de mîndrie și de nădejde pentru neam fără a se gândi să spuie un singur cuvînt de josnică lingușire cum se obișnuia pe atunci. (Vezi: „*La Pravila Țării*“, pag. 87). Rămînînd acelaș suflet oțelit până la sfîrșitul vieții lui, n'a vrut să iscălească *Regulamentul Organic*, luînd cuvîntul împotriva prezidării Adunării de către un consul străin cînd dattina era să prezideze Mitropolitul Țării. Are un mare rol în mișcarea noastră culturală dela începutul veacului al XIX-lea și, dimpreună cu Gh. Lazăr, întemeiază școala S-tul Sava. El trăiește până'n Martie 1863.

Ioan Văcărescu are tipărite mai multe volume. Dintre ele însemnăm: un volum de versuri, în 1848: *Poeziile alese din ale d. Marelui-Logofăt I. Văcărescu*, cu o prefață de Voinescul II; ca traduceri: *Britanicus* din franțuzește și *Regulus* și *Ermiona*, mireasa lumii celeilalte, după originalele în proză, germane. Sînt tipărite în tipografia lui Eliade, în anii 1827, 1832, 1834.

Poezia lui Ioan Văcărescu

Ioan Văcărescu este cel d'întîi poet român, care, folosindu-se de poezia poporană și de literaturile streine (cea elenă și greacă, cea franceză și germană), a putut să rămînă original atît în fond cît și în formă, și desigur, cu toate prozaismele și neregularitățile sale, el este astăzi unul dintre cei mai interesanți clasici ai noștri.

1. Mai întăi e original și interesant în *fond*. Ioan Văcărescu, cel d'întîi dintre poeții noștri, se arată pătruns de sentimentul național. În „La pecetea țării“ scrisă în 1818, înainte de mișcarea lui Tudor Vladimirescu, el arată cu o rară conciziune de sentiment, cum Acvila

romană a devenit Corbul din marea Țării și,
punindu-și nădejdea în Pravila, pe care se
afă pecetea ce cîntă, el zice:

Cu aste semne ori la ce
Pecetea cînd s'așază,
Ea pentru vezi chezașă e,
Și martoră, și pază.

De-aceea-asemena și-acum
La pravilă se pune,
Românilor deschide drum
De multe nădejdi bune...

Apoi, gîndindu-se la cîte am pierdut și la
cîte avem de cîștigat, exclamă într'un rar
avînt de duiosie patriotică:

Ah! de-ar putea-a ne dobîndi
Și cîte-avem pierdute,
Atunci ce dăhuri n'ar gîndi
Ce limbi ar mai fi mute?

Atueca și-acest Corb s'arman
Iar Aevilă s'ar face
Și-or'ce Român ar fi Roman
Mare 'n războiu și pace!

Și eu ce energieă încredere în viitorul Nea-
mului nu face să răsune, în „Marșul româ-
nesc”, triumbița sublimă a nădejdei aducînd

aminte Românilor, că sînt fi ai Vulturului roman:

Vulturul tot viteaz în sbor
 Că puii săi vă poartă,
 Aripa-i sparge or'ce nor —
 Nu vă temeți de soartă!

În anul Revoluției Domnului Tudor, Ioan Văcărescu exprimă acelaș sentiment de nădejde, prin graiul muzei poporane, în „Cîntec românesc“:

Șir de veacuri ție-ți spune
 Că născut ești a supune,
 Și cu fapte tot mărețe
 Lumii 'ntregi a da povețe!

Iar în „La milcov“, și după ce în acelaș „Cîntec românesc“ arată că idealul național ni-l putem ajunge

Cu unire și cu minte
 Cu de arme drepturi sfinte, —

tot el găsește accentul simplu al Românului cu dragoste neprefăcută și adîncă de neamul său, zicînd Milcovului despărțitor de țări surori:

Desprețuire frații dau puterii-ți ne'nsemnate,
 Căci, despărțit ori depărtat, fratele e tot frate.

¶ 2. Dar Ion Văcărescu este și cel d'întăi dintre poeții noștri care a izbutit să ridice la adevărată poezie simțimîntul dragostei, atît de înjosit de așa numitele cîntece de lume, în care se întrecea muza frivolă neo-greacă cu a lăutarilor țigani. Nici „Sosirea ceasului“ nici „O întîmplare“, aceste trainice și înalte inspirațiuni în care inima tremură, în fericire, de frica soartei; nici, desigur, „Primăvara amorului“ și nici într'un caz, „Caleidoscopul“ n'ar fi putut trece vreodată drept acele cîntece ce făceau desfătarea mai mult destrăbălată a boierilor de pe vremuri. Ele, pentru a fi pătrunse cer o altfel de încordare a minții decît aceea a omului ce petrece; iar această încordare este cu atît mai răsplătită, cu cît gîndirea pe care poetul o pune în versurile sale, este mai totdeauna prețioasă și rară.

Cît de originală nu e concepția din „Caleidoscop“, în care poetul, vrînd să facă pe placul iubitei, leagă de deosebitele culori schimbătoare, simțimintele ce o leagă de dînsa, și cît de sincere și de adînci nu sînt unele din accentele sale. Vorbînd de schimbarea chipului Ei în cadră de raze, poetul și 'nalță duioasa-i rugăciune:

Voiește-oglinda ță să fiu
 Și prizma ce le-adună
 Ah! fă-mă tu în veci să fiu
 Tot rola (?) cea mai bună.

Și mai apoi

În câte chipuri gîndu-ți schimbi
 Or'cît vei fi departe,
 Ori unde stai, unde te plimbi
 Fă 'n gîndu-ți să am parte.

„Primăvara amorului“ cu toate imperfec-
 țiile de formă n'a putut fi înlocuită de nici
 un poet al nostru de până acum: e unică în
 felul ei, în literatura noastră:

N'am să scap, în piept port dorul
 Peste ape, peste munți
 Văd că peste mări amorul
 Cînd o vrea își face punți.

Scena dintre poet și dintre Cupidon din
 această poezie este cu tot prozaismul unor
 expresiuni, clasică prin simplitatea și natu-
 ralul ei — și poate numai un Eminescu a
 putut-o ajunge:

Dormind astfel într'o noapte
 Somnu 'ntii ca vre-un ceas:
 Mă deștept, înțeleg șoapte
 Simț că de copil e glas.

Mă gândesc că aș putea să scriu
 Pe un cântec în limba română,
 Într-o limbă care e atât de frumoasă,
 Și să scriu despre dragostea mea.

Am să scriu despre dragostea mea,
 Pe un cântec în limba română,
 Într-o limbă care e atât de frumoasă,
 Și să scriu despre dragostea mea.

Am să scriu despre dragostea mea,
 Pe un cântec în limba română,
 Într-o limbă care e atât de frumoasă,
 Și să scriu despre dragostea mea.

Am să scriu despre dragostea mea,
 Pe un cântec în limba română,
 Într-o limbă care e atât de frumoasă,
 Și să scriu despre dragostea mea.

Am să scriu despre dragostea mea,
 Pe un cântec în limba română,
 Într-o limbă care e atât de frumoasă,
 Și să scriu despre dragostea mea.

Și poezii sînt care au putut să analizeze
 Atît de concis și de poetic, simfonicul pe
 care dragostea ne face să-l simțim în faptul
 dimensiunii de profunditate, în fața frumuseții și
 măiestriei.

Singele mi se 'nnoiește,
 Mintile mi se desleg,
 Or'ce glas mie-mi vorbește,
 Or'ce ton eu înțeleg.

Vinele 'mi repede bate (?)
 Firii voiu să dau răspuns,
 La simțirile 'nălțate
 Al meu glas e neajuns.

Aceeaș justete de analiză și conciziune, aceeași potrivire de ritm sufletesc, în exprimarea sentimentului de fericire neașteptată:

O întâmplare neașteptată
 Nădejdea 'n mine însufletește,
 Simțirea toată mi-e deștepta,
 Inima-mi bate, sufletul-mi crește.

3. Dar atît în poeziile patriotice, cît și în cele erotice ale lui Ioan Văcărescu, sentimentul nu răsare, ca la poeții cei mici, din simple sonorități și culori, din imagini în legătură cu situațiuni mai mult sau mai puțin banale, puse în versuri armonioase, — ci din idei, în care poetul rezumă cît mai strîns, multe fapte. Din această pricină poeziile sale pot interesa și astăzi, cu toate defectele lor. Ion Văcărescu este adică un poet *gînditor*, și aceasta se vede și din faptul că, pe lîngă

poezii naționale și de dragoste, a izbutit să scrie și câteva poezii cu inspirație filozofică mai mult sau mai puțin didactică și epigramatică. Astfel îl găsim în „Ceasornicul îndreptat“, în care dorește ca Ceasornicul să-și înceteze sau să-și grăbească mersul după cum faptele sînt bune sau rele, fericite sau nefericite; „Tînărul“ în care arată că „sfînta armă, terea răbdare“ nu s'a dat tinereții, fiindcă nu s'a dat nici bătrîneții; „La mormîntul lui Costache Ghica“, în care ne spune că mîndria omului e

Un pumn de lut ce zace 'nchis
Si alteeva nimic —

și ne arată că nemuirea stă în virtute; dar cu deosebire „Cel gata la toate“, în care arată în ce stă tăria adevărată a omului. Omul e fericit cînd „e gata la toate“. Sufletul unei asemenea om e mai pre sus de orice. De el fug toate relele:

Relelor de el li-e frică
Trec se risipesc în vînt
Repede sînt depărtate
Iar el stă nevătămat;
Nu dorește nici un bine —
Este-al firii împărat.

Ion Văcărescu nu e original și interesant numai în ce privește fondul, ci și în formă. El este introducătorul versului iambic în limba română. Cele mai multe din bucățile lui bune în acest vers sînt scrise. Și e bine să spunem că poate cea mai frumoasă poemă a lui Eminescu, „Luceafărul“, este scrisă în metrul lui Ioan Văcărescu din „La pecetea țării“, „Primăvara amorului“ și „Caleidoscop“. Unul din defectele stilului lui, inversiunile, sînt cîteodată remarcabile prin energia ce poetul știe să scoată din ele: neînțelese la început, devin familiare și plăcute, după ce le înțelegem. Tot așa stă lucrul și cu expresiile lui prozaice, cînd nu sînt simple umpluturi: de îndată ce pricepem realismul impresiei ce au la bază, încetează de a fi așa de neplăcute.

* * *

Lectura lui Ioan Văcărescu nu e ușoară. De aceea îndemnăm pe cititorii noștri să nu se descurajeze dela început, ci să citească o bucată de mai multe ori, cu atențiune și slundu-se de explicațiunile dela sfîrșitul broșurii.

La pravila țării

Supt pecetea acestui principat.

1818

Șapte-spre-zece înconjur,
Semne ¹⁾ de rodnicie.
Acvila ce-a venit în sbor,
Din Roma la Dacie.

Pajere sfântă, ea, ș'aici
Ca'n multele Provinții,
Lesne-a supus pe Daci voinici,
Cu dreptul biruinții.

Iar începînd a s'odihni,
În multă 'neredințare,
Că soarta-i de-a Tot stăpîni,
Margini, hotare n'are, —

Romanul suflet s'a adus
Singur la moleșire,
Știînd tot Neam a-i fi supus
A izbîndi el, fire!

¹⁾ Simboalele à 17 județe ce alcătuiesc Țara-Românească, și a căror închipuire înconjoară pecetea țării (Not. Aut.).

Incet, s'adoarme cîțiva ani:
 Toate se dau uitării,
 Români se fac acei Romani,
 Acvila, — corbul țării;

Corb ce'n pecete, odihnit,
 A sta se mulțumeste,
 Cu'n semn de lege dăruit,
 In gură-i se păzește;

Românul împărat, cel sfînt,
 Stînd la Mitropolie,
 De Românie cu'n cuvînt
 Ii dau lui mărturie.

Cu aste semne ori la ce
 Pecetea cînd s'așază,
 Ea pentru vremi chezașă e,
 Și martoră, și pază.

De-acea-asemenea ș'acum,
 La pravilă se pune;
 Românilor deschide drum
 De multe nădejdi bune.

Temeiul cel mai neclintit
 Al omului păzește,
 Nou, românește-alcătuit,
 Din scrise 'mpărătește.

Cele ce-avem a le păzi
Pravila e datoare,
Și cumpănă a nu porni
Spre cap nici spre picioare.

Ah! de-ar putea-a ne dobîndi
Și cite-avem pierdute!
Atunci ce duhuri n'ar gîndi!
Ce guri ar mai fi mute?

Atuncea și-acest Corb sărman
Iar Acvilă s'ar face;
Și-or'ce Român ar fi Roman
Mare'n războiu și'n pace.

Sfînta dreptate s'arătînd
La suflete romane,
Stări ar da loc după-al lor gînd
Nu 'nșelăciuni vicleane.

Iar nedreptatea p'ăst pămînt
N'ar fi dumnezeire,
Spaimă făcînd eu or'ce vînt
La românească fire.

Marșul Românesc

(Făcut la reînființarea Miliției Naționale în anul 1829)

Slava strămoșilor vestiți
 În cale vă așteaptă:
 La rînd Românilor ieșiți!
 Mergeți pe calea dreaptă.

La rînd românilor ieșiți
 Mergeți pe calea dreaptă:
 Slava strămoșilor vestiți,
 În cale vă așteaptă.

Vulturul tot viteaz în sbor
 Ca puii săi vă poartă;
 Aripa-i sparge or'ce nor
 Nu vă temeți de soartă!

La rînd Românilor ieșiți.
 etc.

Cît de curînd vă înălțați:
 Europa vă privește,
 Și dafinul ee voi luați
 Nu se mai vestejește.

La rînd Românilor ieșiți,
 etc.

Uniți în dragoste aveți
 Voi, or'ce biruință

S'or'ce vrăjmaș o să-l vedeți
Pe loc, în neființă.

La rînd Românilor ieșiți,
etc.

Nădejdea voastră către cer
Țineți întemeiată:
Uniți, Românii că nu pier,
Tatăl de sus v'arată.

La rînd Românilor ieșiți,
etc.

Slava strămoșilor vestiți
In cale vă așteaptă:
La rînd romînilor ieșiți!
Mergeți pe călea dreaptă.

La rînd Românilor ieșiți,
Mergeți pe calea dreaptă.
Slava strămoșilor vestiți,
In cale vă așteaptă.

Cîntec românesc

(1821)

Hai Române! hai voinice!
Lasă rîpe, văi colnice!
Hai, moșnean de vitejie!
Lenca nu e dată ție.
Pe uscat, ca și pe mare,
Și pe jos, tu ești călare.

Sir de veacuri ție-ți spune
 Că născut ești a supune,
 Și cu fapte tot mărețe
 Luminii 'ntregi a da povețe.
 Hai, Române! căci e vreme
 De când țara ta tot geme,
 Suferind rușini și groaze
 Supt cumplirea multor loaze.
 Hai, voinice, te arată,
 Că tot ești, ce-ai fost odată!
 Cu unire și cu minte,
 Cu de arme drepturi sfinte;
 Cerul slava ta voiește!
 Hai, voinice, biruește!

La Milcov

1830

- De unde-ți vine numele Pîrîu fără putere,
 - Că despărțirea Neamului tu îndrăsnești a cere?
 Milă 'nceputu-ți, Milcov sec, de va să-ți do-
 [bîndească!
 - Sfîrșitu-ți va, lumea oftînd, în veci să te trască.
 - Desprețuire frații dan puterii-ți ne'nsemnate!
 - Căci, despărțit ori depărtat, fratele-i tot frate.
-

La mormîntul
Banului Țării Românești și general al Rusiei
Costache Ghica

Vezi nobilitatea ta aici?
Vezi cîntea, bogăția?
Vezi, omule, 'n ce lucruri mici
Ți'ntemeezi mîndria?

Un pumn de lut, ce zace 'nehis
Și alt ceva nimica!
Fost-a, n'a fost, ori a fost vis
Acel Costache Ghica,

Fiu d'un părinte strălucit
D'o mumă Văcărească,
Ban, general, bogat, cîstit,
Cu minte bărbătească?

Plîngi, omule! te întristezi?
Stai, încetează-ți plînsul!
Cum nu pierzi astea vrei să vezi?
Ia pildă dela dînsul!

Cînd, ca la el, unite sînt,
Cu cea de om dorire,
Cugetul bun, blîndul cuvînt,
Ș'a patriei iubire,

Cel mort nu moare, ci 'n veci viu
 În cer se 'nveselește;
 Lăsînd ș'asemenea lui fiu,
 Și 'n lume viețuește.

Ceasornicul îndreptat

Tu! care vremea ne spui că trece
 Ne-aduci aminte, des, moartea rece,
 Vino acuma, ia 'nvățatură,
 Schimbă nedreaptă a ta măsură!
 Știi ticălosul om ce puține
 Poate să aibă ceasuri de bine.

Cînd dar asupra-i răul se scoală,
 Cînd stăpînește războiu sau boală,
 Vezi sărăcie, necaz, durere,
 Cînd vezi primejdia în putere;
 Atunci fă anul d'un sfert să fie,
 Ș'ăl sfert să treacă, să nu mai vie.

Iară cînd vrajba vezi lepădată,
 De soț soția apropiată,
 Părinți, fii, frați și arăt iubire,
 Cum loc povață dă sfînta fire.

Cînd a or' căruia cuget spune
Mulțumiri scumpe de fapte bune,
Cînd chiar vrăjmașului meu fac bine;
Cît ziua, sfertul atuncea ține.

Vezi a mîndriei la om peire,
Nemilostivă neomenire,
Nelegiuire, că uneltește,
Prieteșugul că se răcește,
Vezi patrioții cu neunire,
Siliți, iubiții, spre despărțire,
Vezi tu un cuget fără de lege
Că sfinte noduri va să deslege,
De simțiri inimă cînd vezi seacă;
Fă ca minutul anul să treacă!

Cînd vezi dreptatea că biruiește,
Cînd despărțitii înger unește,
Cînd toți Românii au cinste mare,
A simpatiei cînd vezi lucrare,
Cînd obștea noastră e fericită,
Cînd vezi în brațe-mi a mea iubită,
Vezi că sînt mințile mele duse,
D'ale iubirii plăceri nespuse;
Atunci secunda fă să 'ntîrzie,
D'un bun an bisect fă-o să fie!!!

Așa, plăcută, tu dîndu-mi pace
Și eu prieten al tău m'oiu face;
Iar cum bați ceasuri de vei mai bate,
Neamu-ți dărapăn după dreptate!

Căci, fără nici o milostivire,
 Superi auzul ș'or'ce simțire,
 Când fără vreme, spui că e vreme:
 De rău, de moarte, tot a ne teme.

O întâmplare

O întâmplare neașteptată
 Nădejdea 'n mine însuflețește,
 Simțirea toată mi-e deșteptă,
 Inima-mi bate, sufletu-mi crește.

Orice să fie astă 'ntâmplare?
 Nu cumva ș'ast'unul din vise,
 Este o caznă din cele-amare
 Ce pentru mine multe sînt scrise?

Nenorocirea mi-este stăpîină
 Cuprins mă are ea cu primejdii;
 Nu mai am sînge nici într'o vîină —
 Și-mi văz deschisă ușa nădejdei.

Fie nădejdea înșelătoare
 Ii las pre alții ce-or vrea să zică;
 Cît pentru mine e lucru mare
 Și umbră urmei ei cea mai mică.

D'aceea-mi pare peste putință
 Stiindu-mi starea nenorocirii,
 Adevărată a fi 'n ființă
 Astă 'ntâmplare a fericirii.

Caleidoscopul

Albul în negru să prefac,
A ta poruncă este;
Și săvârșirea după plac
In grab' vrei fără veste.

Iată că 'ndat'a înnegri
Incep acea albeață,
Gîndind minun't a zugrăvi
Cînd tu nu ești de față.

Cîte dureri pricinuiеști,
Ce lăcrămi de 'ntristare
La toți: ce mult nenorocești
Prin mica-ți depărtare.

Dar cît s'ar înverzi curînd
De zîmbetul nădejdi,
Ce văz în chipu-ți luminînd,—
Și nu mai am primejdii.

Foarte frumos s'ar albăstri,
Asupra-i eu daș serie
Cît bine-mi poți pricinui
Avînd statornicie.

Iar iubitoare-avea în vis,
 Voind a fi în viață,
 Ca liliacul cel închis
 Albul câștigă față.

Rumin prea lesne e să-l vezi
 Căci firea ta să știi;
 Nu prea îți place să oftezi
 Vrei ris, vrei veselie.

Dar duhul tău eu socotese,
 Că i-ar da mii de fețe,
 Prin acei ochi ce mult vorbese,
 Și poate mult să învețe.

Prin vorba-ți, *Calcidoncop*,
 (C) mult te-asemănește)
 Nu din păiu, fulg, petie de ciob
 Al meu s'alcătuieste.

Ci din frumoase arătări
 A căror adunare
 Ești, și prefaci îndată stări
 Cînd zici — o slovă — oricare.

Ș'alba-ți arată în adevăr
 Acum pe neașteptate
 Cielre de raze cum răsar
 Din cărui-ți minunate.

Voieste-oglinda lor să fiu
Și prizma ce le-adună;
Ah! fă-mă tu în veci să fiu
Tot rola cea mai bună.

Curînd să pot a săvîrși
Cum săvîrșii acuma,
Orice, oricînd mi-ai porunci
Și dinadins, și gluma.

In cîte chipuri, gîndu-ți schimbi,
Ori cît vei fi departe,
Ori unde stai, unde te plimbi
Fă'n gîndu-ți să am parte.

O zi și o noapte de primăvară la Văcărești

sau

Primăvara amorului

N'am să scap, în piept port dorul
Peste ape, peste munți;
Văd că peste mări amorul,
Cînd o vrea își face punți.

La Carpați mi-am adus jalea
Iar am vrut s'o hărăzesc;
Răsunetul, frunza, valea,
Apele mi-o înmulțesc!

Mii de piedici, mii de curse
 Pește firea toat'a 'ntins;
 Lăcrămi în zadar sînt curse:
 Unde-oi merge eu sînt prins.

.

 Se întinde o cîmpie
 De supt poale de Carpați,
 Cîmp deschis de vitejie
 La Români lăudați;

Surpături sînt de o parte,
 De-un oraș ce a domnit;
 O gîrliță 'ncoaci desparte
 Un crîng foarte 'nveselit.

Acolo am eu căscioară
 Pe un vîrf de delișor;
 Curge 'n vale-i o apșoară
 Murmurînd încetișor.

În potrivă, smălțuite,
 Dealuri altele se văd,
 Și 'n vâlcelele nflorite
 Miei pase, alerg, se joc, șad.

Lăsînd ale lumii mare
 Cinsti, nădejdi și fumuri seci,
 Amăgiri cu 'ncredințare,
 Vrajmași calzi, prieteni reci;

- 1. Le premier état
 C'est l'état de nature.
- 2. Le second état de liberté
 C'est l'état de nature.
- 3. Le troisième état de liberté
 C'est l'état de nature.
- 4. Le quatrième état de liberté
 C'est l'état de nature.
- 5. Le cinquième état de liberté
 C'est l'état de nature.
- 6. Le sixième état de liberté
 C'est l'état de nature.
- 7. Le septième état de liberté
 C'est l'état de nature.
- 8. Le huitième état de liberté
 C'est l'état de nature.
- 9. Le neuvième état de liberté
 C'est l'état de nature.
- 10. Le dixième état de liberté
 C'est l'état de nature.

Curăția și măsura
Masa mea împodobeă,
Mulțimea stomac, ori gura;
Dar mă sătura d'abia.

Muzele, ce-mi sînt dragi foarte,
Aveau ceasul hotărît,
Cînd cu cei cari n'au moarte
Mă'ntîlneam numaidecît.

Cu nespusa lor dulceață
Mințile mi le'nmulțeau;
Mină, duh, ochi, limbă, viață,
Toate mi le 'nsuflețeau.

Atunci cu încredințare
Deslușeam un ceas mai bun;
Cu a cărui așteptare
Răul, oamenii supun.

D'amărunt privind natură
Planeti, răsărit, apus,
Stam, gîndind: așa făptură
Cine-ar fi 'nvîrtind de sus?

Cîtă slavă se cuvine
'La unul ca El, i-o dam!
Ș'însuși mulțumit cu mine
Mă duceam și mă culcam.

* * *

Dormind astfel într'o noapte
Somnu 'ntii ca vre-un ceas;
Mă deștept, înțeleg șoapte:
Simț că de copil e glas.

Mă uit ce să văz? minune!
Prea ciudat un copilaș,
Fricos cere iertăciune,
Se roagă să-i dau lăcaș.

Văz în spate-i aripi smulte,
Port frumos, dar sfișiat;
Gata el să-mi spuie multe,
Eu, de somn îngreuiat,

— „Lasă; - îi zic, om vorbi mâine,
Acum culcă-te de vrei;
De ți-e foame, iată pîine,
Apă, vin de-i vrea să bei“.

— „Cît de mic sînt, vezi prea bine,
Nici beau, nici mănînc, nici dorm,
Și acei ce sînt cu mine
Prea puține ori adorm“.

Vorbind, nu știu ce vrăji face,
Somnul văz că mi-a pierit;
De unde dormeam în pace,
Îmbrăcat m'am pomenit.

Binișor mă ia de mână,
 Și 'ntr'o clipă m'aflu eu
 În crîngșor, unde-o fîntînă
 Curgînd face heleșteu.

Pe aceluî undă lină
 A nopții făclie stînd,
 Îndoită da lumină
 Din oglinda-i întorcînd.

Pe cer mii de mii de stele
 Semănate străluceau;
 La cîmp focuri de surcele
 De departe văpăiau.

Briliant vărsa cu fală
 Al fîntîinii viu sîsur;
 O tăcere, o luceală
 Preste tot dîmnea 'nprejur.

Firii, glasul cîntăreței
 Blîndeî, dulci privighitori;
 Spunea 'ntoarcerea verdeței,
 Și-a luminii după nori.

Înfoca spuindu-și tîngul;
 Supt ea un copac stufos,
 Ce de 'nalt stăpînea crîngul,
 Ne-a dat razem șezînd jos.

Mișcare puțină face
Stă, și-l văz iară mișcînd;
Filomela atunci, cînd tace —
Cînd iar s'aude cîntînd.

Ea îi simte'nții puterea
Și cu glas petrecător
Tuturor apropierea
Spune-a dulcelui amor.

Cu ea mii de păsărele
Se unesc concertuînd;
Și deodată lună, stele,
De tot fața-și pierd, albind.

Beșicuțile de rouă
Ce pe iarbă strălucesc,
Cîmpului dau smalțuri nouă,
Florile-l înveselesc.

Arătorul ce silește
Boii săi cei grei, la pas,
Cîntînd spune ce dorește,
Tare răsună-a lui glas.

Plăcute sbierări de turme
Aerul îl umple tot;
Tauri grei p'ale lor urme
Apăsate mugiri scot.

Ast loc, el, și vreme-alege,
 Astfel începînd vorbi:
 „Că e-cea mai veche lege
 Pe pămînt, ca 'n cer, vei ști,

„Cu plăceri sau cu durere,
 Cîte trăiesc vor, nu vor,
 Curînd ori cu 'ntîrziere
 Stăpînite-a fi d'Amor“.

* * *

Ochiului s'arăt grămadă,
 Turnuri, case, vii, grădini,
 Munți verzi, munții de-o zăpadă
 Lucitoare fiind plini.

Ducînd apă cînt' fetițe;
 Mai încolo, lîngă oi,
 Spun, ca ele ciobănițe,
 Că sînt bine cîți sînt doi.

Rîndunele sbor, se'ntrece,
 C'o aripă răzuiesc
 Unda ce-și torn pe trup rece,
 Răcorite se 'ntăresc.

Se înalță cu mîndrie
 Soarele spre răsărit,
 Toate lui cu bucurie
 Pe loc închinări trimit.

Sîngele mi se 'noieste
Mintile mi se desleg,
Or'ce glas mie-mi vorbește,
Or'ce ton eu înțeleg.

Vinele rēpede-mi bate,
Firii voi să dau rāspuns,
La simțirile 'nālțate
Al meu glas e neajuns.

Ajung ca, în aromire,
De plăcere îmbățat, —
Cînd d'Amor cu o zîmbire
Ca din vis sînt deșteptat.

„Tinere! iubite-mi zice,
Destul, te cunosc acum,
De tine acum fericte,
Acum calci pe al meu drum!

„Calcă cu statornicie,
Rabdă tot, neostenit,
Și-or'ce întîmplare vie,
Nu fii desnădăjduit!

„Ce-ai mai scump, mai sfînt, mai mare,
Legăminte omenēști:
Gînd, păreri, încredințare,
Toate să mi le jertfești.

Cel gata la toate

Lucrurile, le cunoaștem,
N'au statornice cărări:
Din firese drum se nasc multe;
Multe iar din întâmplări;
Te naști om, naști supt osîndă
De a fi în veci mîhnit;
D'astă soartă tu rîzi numai,
Cînd te-arăți tot mulțumit.
Viața cînd ți-o fi pedeapsă,
Môartea cînd nu ți-o plăcea,
Arătînd nemulțumire,
Inmiit ți-o faci mai rea.
Numai sufletul, ce spaima
N'o cunoaște nicidecum
Talaz, tunet, foc, nici trăsnet
Nu'l fac s'abată din drum.
Arătînd că așteptate
Toate dela dînsul sînt;
Relelor de el li-e frică,
Trec, se risipesc în vînt;
Repede sînt depărtate
Iar el stă nevătămat;
Nu dorește nici un bine —
Este-al firii împărat.

La expresia fizionomiei unei fetițe

Căutătura-ți va războiu,
Zîmbirea-ți cere pace;
Și să mă 'npac cu tine voi,
Dar să mă bat -- îmi place!

Sosirea ceasului

Ce auziu d'odată!
Ce tainic glas ascult!
Simt ceasul c'o să bată,
Ce-l așteptam de mult.

O presimțire-mi spune,
Că vin și numai sbor.
Plăcerile prea bune
Mînate de amor.

La ochi

Ochi! cînd închiși mă prăpădiți
Deschiși oar'ce mi-ați face?
Deschide-vă-ți și mă sfîrșiți!
C'astfel să piei îmi place!

La Mincinosul

Tu, ce pui cucul în colivie
 Și-l faci și iarna de cîntă ție,
 Tu 'mblînzești lei, și or'ce fiară,
 O'njugi la caru-ți, și ea nu sbiară;
 Vel mincinoase Boer prea mare!
 Preț, adevărul, te juri că n'are ?

Tî n ă r u l

Tî n ă r, nu poate
 Să biruiască
 Relele toate
 Ce să 'ntîlnească
 Are 'ntr'al vieții
 Drum strîmtorat.

Căci sfînta armă,
 — Tare răbdare, —
 Care dezarmă
 Rău cît de mare,
 Nici bătrîneții
 Deplin s'a dat.

La spitalul Brîncovenesc

1837

Voi, cari fără ajutor, v'aflați trudiți de boale,
 Veniți! Iubirea¹⁾ cea de om vă chiamă să vă
 [scoale,
 Cît e putință-aici găsiți duioasă mîngîiere:
 Iar darul cel deșavîrșit, numai de Sus se cere.

O frumoasă, și poetă

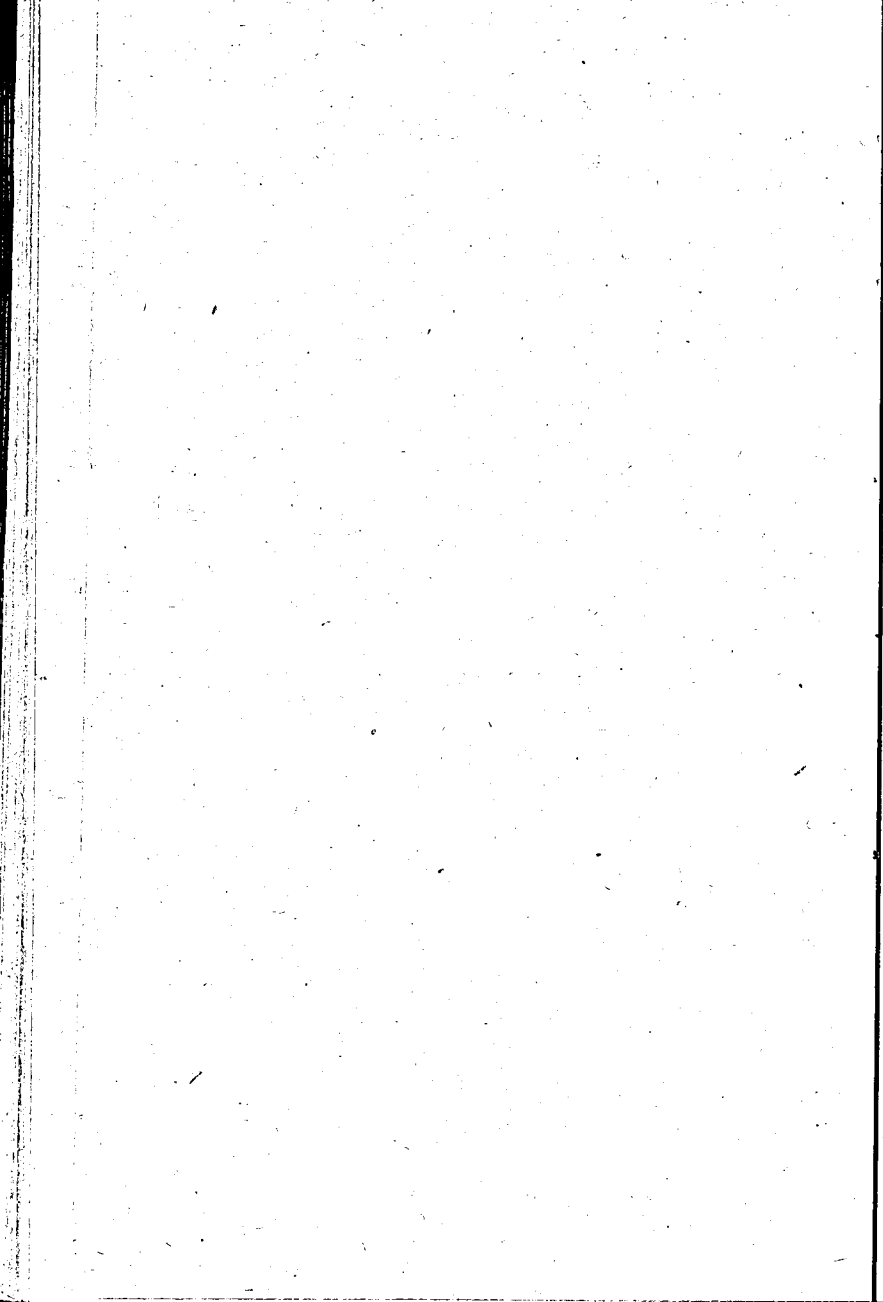
Frumoasă! Poetă!.. cusuru-i se tace:
 Ea-și face obrazul,—prin alți versuri face.

Lui Grigorie Alexandrescu

Răspuns la o epistolă a sa, în anul 1837, August 24.

Ce ești, încă din pruncie-ți, pe deplin am
 [prevăzut,
 Ca Orfeului și ție, Cerul Dar ți-a încrezut.
 Suflet dînd la dobitoace, omenirii dai poveți,
 Cele prea folositoare, prea plăcute, prea isteți.
 Nu lăsa dar niciodată lenea a te rugini,
 Și acel ce ești cunoaște, ca să te faci ce poți fi.

¹⁾ Inchipuește pe Băneasa Safta Brîncoveanca. (N. aut.).

EXPLICAȚIUNI

Să-și roage moarte

Să-ți dea credință

Oleoleo, vremea'nvitează

Că-l țineam tot pe cătare-

Că soartă-i de-a tot stă-

[pâni

Margini, hotare n'are

Știind tot neam a fi supus

A izbândi el, fire!

Acvila

C'un semn de legè dăruit

In gură-i se păzește

Își roagă moarlea.

Să te creadă.

Vremea poștește (*invită*
e un neologism).

Că-l țineam tot pe cău-
tare (îngrijire).

Că n'are margini pute-
rea lui de a stăpâni
toată lumea, Știind că
orce neam îi va fi su-
pus, și că orce izbîzni
pentru el e în firea lu-
crurilor

Marca romană devenită
Corbul țării.

E vorba de crucea pe
care corbul din pe-
cetea țării o avea în
cioc.

*Romanul, împărat cel
sfânt*

S'arătînd

*Stări ar da lor după-a
lor gând*

*Spaimă făcînd cu orce
vînt*

*Știi ticălosul om ce puțin
Poate să aibă ceasuri de
[bine.*

*Cînd despărțiți inger
unește*

Caleidoscop (Pag. 97).

Constantin cel Mare.
Arătîndu-se.

Le-ar da după gîndul
lor alcătuiți temeinice.

Făcînd spaimă în orce
împrejurare.

Știi ticălosul de om ce
puțin ceasuri de bine
poate să aibă.

Cînd ingerul unește pe
cei despărțiți.

Aparat compus din două
oglinzi închise într'un
tub cilindric, la unul din
capetele căruia se gă-
sesc, între două sticle,
bucățele colorate în tot
felul. Cînd învîrtim în-
cet aparatul și ne uităm
prin ochianul celui alt
capăt, bucățelele colo-
rate iau deosebite po-
ziții simetrice, după
răsfîrîngerile nenun-
rate pe care le dă cele

*Gândind minunt a zugrăvi
Când tu nu ești de față*

Iar am vrut s'o hărăzesc

*Ah! fă-mă tu în veci să fiu
Tot rola cea mai bună*

*Răul oamenii supune
O tăcere, o luceală*

*Aratorul
Ast loc el și vreme-alege*

Spun ca ele ciobănițe

*Și-or ce întâmplare vie
Lăsînd ș'asemenea lui fiu*

două oglinzi. — Văcărescu face o apropiere între schimbările caleidoscopului și acele ale gândului unei femei

Gîndind să te pot închipui o clipă, atunci când îmi lipsești.

Am vrut s'o dau în dar din nou.

Să am în veci în inima ta locul cel mai bun.

Oamenii biruesc răul.

O tăcere, o lumină (luceală e o formă cu totul neobișnuită).

Plugarul

El alege acest loc și aceea vreme.

Niște ciobănițe ca ele spun

Orce întâmplare să vină.

Lăsînd un fiu ce-i seamănă.

CUPRINSUL

	Pag.
POEZII VĂCĂREȘTI de <i>Al. I. Odobescu</i>	3—54
Poezia lui <i>Ienăchiță Văcărescu</i>	57
Amărită turturea	63
Spune inimioară	65
Intr'o grădină	65
La o'ntristare	66
VIATA ȘI POEZIA LUI <i>Alecu și Nicolae Văcărescu</i>	69
Cântec	72
BIO-BIBLIOGRAFIA LUI <i>Ioan Văcărescu</i>	77
POEZIA LUI <i>Ioan Văcărescu</i>	78
La Pravila Țării	87
Marșul românesc	90
Cântec românesc	91
La Milcov — 1830	92
La mormântul lui C. Ghica	93
Ceasornicul îndreptat	94
O întâmplare	96
Caleidoscopul	97
Primăvara amorului	99
Cel gata la toate	108
La expresia	109
Sosirea ceasului	109
La ochi	109
La mincinosul	110
Tinărul	110
La spitalul Brincovenesc	111
O frumoasă și poeză	111
Lui Grigorie Alexandrescu	111
EXPLICAȚIUNI	113

BIBLIOTECA
UNIVERSITĂȚII

Notă. Această ediție este făcută sub îngrijirea d-lor
Mihail Dragomirescu (pentru partea entică) și Em.
Gârleanu (pentru partea bio-bibliografică).